Масса а мехкашкара пролетареш, цхьаьнакхета!

ЕРА, **20** ноябрь 1969 шу. № 138 (4775). Мах 2 кап.

СЕРДАЛО

(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГIалгIай обкома, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совети Министрий Советий орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУВЛ 1923-ШЕРА ДЕКЗ

КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

БОАХАМА ШУ ЧАКХДОАЛАШ ЛАТТ

Ди тIехьа хIезагагIа юс за пятилетка дьалагIа шу чакхдала. Ишта гаргагIерт В. И. Ленин ваь 100 шу дуза ди а. Берригача советски наха а санна шоай низ ца кхобеш къахьег Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоша пачхьалкхен плани Ленински юбилей сийна тIайица социалистически деккараш кхоачашдара.

ДIабахача итт бетта кхоташ хьахьохх, республика промышленни предприятей коллективаша производствени шоай толамаш хIара дена совдахара къахар кхо за деш къахьегаш хилар. ТIехкхоачашъе дерхI фабрикай, заводий, промыслай боллоша, инженерно - технически балхашдераша, гIудакхерча наха пачхьалкхен даденеш тIайица социалистически деккараш. ЧIоагIа вай дегаш гIоздоахаш хIама да продукцена реализаци арга диллачча а дукхагIйола доархIамегIара изделеш ярхецарга диллача а промышленносто итт бетта план тIехкхоачашъяь хилар. Ер шу доладелча дена планал совгIа реализаци яь продукци 13,4 миллион сома мах я. 1968 шера цу ханаца нийсдича 9,4 процент дукхагIа и укх шера итт бетта реализаци яь продукци, 6,1 процент лаккхенйай цу юкъе къахьегама овсарле.

Ховш долча тайпара, укх шера Iа шийла хилар бахьан долаш юрта боахаме меттел промышленносте а дукха халоеш нийсъенна яле а, лакхача темпаца баьб болх республика промышленносте керттерча доакъоша, тIехкхоачашъяй мехкдаьттел газ яккхара, машинашъяра, электроэнерги, кога гIирс, швейни изделеш. Кхаьнна продукци ярхецара планаш а тIайица социалистически деккараш а. Практика хьахьохача тайпара, производственни планаш кхоачашъеча кхоллуш дикагIа толамаш доах къахьегам лерттIа вIаштIехьбаьккхача, производство технически эргаяккхара гIулакхаш йоагIача тайпара йоакхо еча, экономически болх кхетамца лелабеча предприятеша.

Ховш маларра, дика болх баьб дIабахача итт бетта Ленина орден лалача «Грознефть» объединене мехкдаьттахоша. Цар кхаьа 12 ди хьалха кхоачашъяьй шоай план. 1968 шера цу ханаца нийсдича 14 процент дукхагIа даьккхад укх шера итт бетта «Iаьржа дошуэ». 54,2 эзар тонн мехкдаьтта лу цар хIанз дийнахьа буса. Планал совгIа къаьстта дукха мехкдаьтта даьккхад «Малгобекнефть», «Октябрьнефть», «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управлений коллективаша.

Октябрь бетта план 104 проценти итт бетта план 102 процента кхоачашъяьй «Грознефтехимзаводы» объединене болхлошей специалисташей. Къаьстта дика къахьийгад В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода, Асланбек Шерипова цIерагIча Грозненски нефтемаслозавода технологаша. Дика да пятилетка дьалагIча шерара хьокхамаш «Электроприбор» завода, Грозненски трикотажни фабрика, дукхача кхьча предприятей коллективай.

Дукха я вай республике хьокхаме болх беш, къахьегам вIаштIехьбаккхара дикагIйола методаш лехаш, оборудованех нийса пайда эцаш, къахьегама овсарле лакхъяра хадданза къовсам лоаттабеш йола предприятеш. Цу предприятей коллективашка кердадар теркал а ду из производствана юкъе а доаладу, хIара къахьегамхо ва технически прогресс бахьан лоаттабеча къовсама юкъе. Цхьабакъда массанахьа а дац гIулакхаш ишта. ДIадахача беттай опыто тешал ду цхьайолча предприятей коллективаша шоай резервашка торонехи продукци дукхагIа ярадецара, цул дикал лакхъяра, цуга дIадолар лохдара бокъонца пайда эцаш ца хилар. Еррига республика хьайипача продукцена реализаци ярх план кхоачашъяьяц 33 предприяте. Цар белка пачхьалкхенга дIакхаьчаяц 6,9 миллион сома маьхл продукци. Къаьстта во латт из гIулакх Назрановски трикотажни фабрике, Сунженски консервни завода, Грозненски консервно - кондитерски комбинате, Веденски лесхозе, дукхача кхьча предприятешка.

«Красный молот» завод, щетонови завод, Ермоловски дон, Грозненски аьшкабетонни изделей завод санне йолча местехи предприяте дIадахача шера итт беттаца нийсдича къахьегама овсарле лохъенай. Из хIама предприятей кулгалхоша а партийни организацеша а чIоагIа теркам тIабахийта безаш да, хIана аьлча кхы мел дола хьокхамаш дика дале а къахьегама овсарле лохъялар производствана кхерамне гIулакх да.

Цхьайолча предприятешка къахьегама овсарлел сихагIа дегIадоагIа алапи. Цун керттера бахьан да производство вIаштIехьаккхара боарам лоза хилар, хIара болх беш волча сагагара цунгара доагIаш доле гIулакх хьаца дехар. Цхьайолча партийни организацеша бокъонца теркам тIабахийтац къахьегама дисциплина чIоагIъяра деша, технологически процессаш телхаерашца къовсам лоаттабац, Iилма-технически прогресса хараг Iаьмираш, хьалхе латта опыт производствана юкъеяхьара гIулакх тоса ацледу. Цхьайолча предприятешка прогулаш яра къахьегама дисциплина телхаре бахьан долаш дукха балха ца йов.

Партийни организацеш деккарийла а боахамий кулгалхошкарей специалисташкарей пачхьалкхей планашка керда техника юкъеяхьара заданеш кхоачашъелга ховдамболлаш хьалехар. ВIалла магийта йиш йолаш дац техника юкъейоалаяра планаш шерагара шерага кхоачаш ца еш ютилга.

Шу чаккхале ухьа бутте итт дийнахь дисадац. Цхьабакъда цу ловшача кана а дукха болхаш де йиш я, нагахьа санна ерригача предприятей коллективаш шоай болх тоабара бокъонца оарцагIйоале. Де дезар дза хIара саго ше болх беча хьокхаме къахьегар, цо хьалха латтарий онытах пайда эцар, производственни заданеш тIехкхоачашъяр.

ЧIоагIа ховдаш болаш а оперативно а бе беза хIанз болх хIара боахама кулгалхочо. Из деррига теркалдеш хила веза, производствана ритмах болх бергбола гIулакх вIаштIехьдаккха деза цо. Ховш долча тайпара, чоалхамегIа хул балха хьалеш гурахь. ЦIеькха а хьажа деза массанахьа а кхоачам боллаш бедал а доагор а дий, лехаш йIохъяьйий, транспортни средстваш кийчайий.

В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денна сийна аьржача социалистически яхьо, вай къахьегамхой айденнача хьекаро хьаду пятилетка дьалагIа шу толамца чакхдаккхара а хьатIадоагIача шера керда толамаш дахара а эша хьалаш.

Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза хIаш деладерам хIамаьс йоакхо еш ба тIадоагIача шера кхобергболча хьунхьана. Укх деноша гурахь айбна алаташ долча зене сапоахва хIанаш йоцара гексаллоран яха молхаш етташ ба механизаторий. Дика лел из болх боахама шолагIча бригаде. Денна, нормах пхьан агрегатаца 25 гектара тIарча даьтташта молхаш тоха езача шозза совгIа йолча участке уж теха воал Ващенко Александр Васильевич.

СУРТА ТIА: вон. Ващенко шай агрегатаца молхаш тохаш ва.

И. ПЛИЕВА сурт.

СУХАЛБЕ ЛАЬТТА АХАРА

Ноябрь бетта латтача хеоттамо юрта боахамерча механизаторашка йиш хулийт бIаьсти юнча культурашта лаьрхIа хийцна лаьтта кийчде. Дукхача вай колхозашей совхозашей а езача тайпара йоакхо еш хIаьлле зябь аха дезаш хиина лаьтта кийчдаьд.

Толамца кхоачашдаьд из лекхар Надтеречни района совхозий болхлоша. Цар зябь лаьтта ахара план хIандзе 6 процент тIехкхоачашъяьй. Республика бIарчча хьайийча 17 ноябрь тIакхоачаш 125 эзар гектар зябь аьхай. Планах 72 процент хул йоъ.

Дика вIаштIехьбеннаб из болх Грозненски района боахамашчо а. Аха дезачох 86 процент лаьтта кийчдаь бааьнеб цига. ДIадахача кIирах республике совхозашей колхозашей 17 эзар гектар зябь аьхай, хIаьта кхы а аха дисар 48 эзар гектар лаьтта да.

Цу тейпара болх беш хилча кхы з кхо кIира ха эшаргья из болх чакхбаккхара.

Зябь ахара геттара тIахьабуе Ведана, МалгIабика, Наьсаре, Ножай-Юрта, Шелковской районашка. Цу районий колхозашкей совхозашкей зябь ахара план 31—57 процент мара кхоачашъяьяц.

Цу тайпара гIулакх кхы ла йиш йолаш дац. Цу даьгъе геттара чIоагIа кхерам тIатувсаш да тIехьарча кIирах цу района боахамашка зяба аьхк лаьтта дика аьха ца хилар а. Масала, Шелковской районе дIадахача кIирах зябь аьхар 960 гектар мара лаьтта дац, кхы а цига аха дезар ши эзар гектар да.

ДикагIа лелаш гIулакх МалгIабика районе я. Цига цу юкъа ахар 2100 гектар мара дац, кхы а аха дезаш дисар 6300 гектар долча.

Зябь ахара гIулакх тIехьатетташ дола керттера бахьан транспорташ нийса пайда ца эцалеш техника леле ях ца тоьалтеш да.

ДIадахача шерашка сана бIаьстан юххьанца аьхача лаьтта хлеташ дIадувлага кхы нийсдалийта йиш яц. Пайда эза йиш йолча хIара сахьагах, денах кхом а беш сиха аьхэ дикха деза бIаьсти алат дIадера эш лерриге лаьтта.

Районаш	Зябь ахар процентаца
Ачхой-Мартана	74
Ведана	56
Грозненски	86
Гудермесски	75
МалгIабика	56
Надтеречни	106
Наьсаре	31
Наурски	71
Ножай-Юрта	47
Советски	77
Сунженски	60
Уорс-Мартана	67
Шаьл	64
Шелковской	57
г. Грозный	60
Еррига	72

КЪАХЬЕГАМХОЙ ДЕПУТАТИЙ ГРОЗНЕНСКИ ГОРОДСКОЙ СОВЕТА IV-гIа СЕССИ ГУЛЬЯРАХ

Къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета исполнительни комитето городской Совета депутаташка дIахайт, тахан делкъел тIехьагIа 3 сахьат даьлча къахьегамхой депутатий Грозненски городской Совета IV-гIа сесси гулъеш хилар.

Городской Совета сесси КПСС обкома политически дешара ЦIен йоккхача зале хургья (Красни фронтовикий улицагIа, 14).

СЕССЕ ДЕН ПОВЕСТКА:

Кхувш доагIача берашта нагахкоштен юкъе бу хилтама болх чIоагIбарахи бокъонаш телха ца яйтара де дезарехи.

Докладчик — горисполкома председателя заместитель К. Н. Мечико.

ДОАКЪАР ДИКАГIА— ШУРА ДУКХАГIА

Шу чакхдала йиса ха беттал кIезига совгIа мара яц. Продукци кийчъяра планаш мишта кхоачашъю хьайбаш леладераша?

Совхоз укх ханнаца кийчдаьчул 1500 тонни дукхагIа кийчдаьд дулх.

Цо дика хетаю ду. Халахетар ду цхьаькхане: сохакарчул дикка кIезигагIа кийчъяьй укх шера шурех фуаш.

Цхьан така муж кийчбора дуккхача колхозашкей совхозашкей. Концентрател совгIа цунах тохар минерални добавкаш я. Хьайбай продуктивность лохалаца кхыметтел халагIа йолча Iен бетташа а. Цхьацайолча моттигашна кхы тIа лаьх а лора.

Доакъараш кийчделга дикагIа вIаштIехьаьккхадар № 1 йолча шурий совхозе. Шура тIа-тIа дукхагIа IотIаетталора. ХIана цу гIулакха укхаза хьалхагIа санна йоакхо яц.

Ара шелъенай. Дика хетадеш да, доахан йийхача помещеника хила дезалга. Халахете а, Iайна кийчъеннац «Назрановский» совхоза фермаш.

Болх во бу Урус-Мартана, Ачхой-Мартана, Грозненски, цхьайолча кхьча районий шурий фермаша. Из бахьан долаш да республике кийчъю шура сохакарчул 14 эзар гаргга тонн кIезигъяьдар.

УКХ ШЕРА 16 НОЯБРЕ КХАЧЧАЛЦА ПАЧЧАХЬАЛКХЕНГА ЕХКА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКТАШ

(шера план процентаца)

Районаш	Дулх	Шура	Фуаш
Ачхой-Мартана	94	68	99,0
Ведана	100	—	106
Грозненски	95	65	74
Гудермесски	88	88	100,8
МалгIабика	76	85	115
Надтеречни	61	89	95
Наьсаре	74	67	89
Наурски	82	98	114
Ножай-Юрта	150	—	101
Советски	116	—	102
Сунженски	99,8	82	101
Урус-Мартана	106	86	69
Шаьл	98	78	89
Шелковской	90	113	100,2
Республике гIоала	91	77	85

ТРИКОТАЖНИКИЙ ТОЛАМ

Юбилейни шера пхьа бутт дIабахийтабаь Х. Котикова кулгалдеча Грозненски трикотажни фабрика коллективо шоай план дикка тIехкхоачаш ца еш. Из оамал ца хувцаш къахьет цар укх бетта а. Ханал 19 ди хьалха 11-ча ноябре кхоачашъяьй 11 бетта задани. 8 денна цар реализаци яь продукци (олхови, мехьхага диллача) 35 эзар сома мах я.

Дика къахьегарца шоай сийле яьккхай ца, Мильмиках Халитова керте латтача сменаша. 11 бетта планал совгIа цар пачхьалкхенна хIаланна спортивни повета барзкъаш 89 эзар цар ба.

З. ГАЙСАНОВА.

Колхозхой III-ча Ерригсоюзни съезда делегат

КОЛЛЕКТИВ ТОЛАМГА КХУВЛАР

Къон в ешай, хозагIа а чиний укх тIехьарча пхе шера Ново-Щедринская Старо-Щедринская яха Тирка йистера станицаш. Цу станицашка хьахиннад итташ керда киршикой, шифер тIатеха дика цIенош. Дукхаьл укх шера хьалдаьд тхьо совгIа цIа.

ХIара станицана юкъе культура цIа да. Уж а керда хьалъяь гIишлош я. Старо-Щедрински станице дIачуводача а керда хьалъяь хова юкъера школа. Иштта хьалъяьй хьайра, фермаш. Хьалъеш латт шоза вIаштIапа яь колхозни столови, медпункт, берий яслеш, ремонтни мастерскеш.

Колхоза еррига хьайбаш леладу фермаш электрификаци яь я. Жа Iуй, доярка, механизаторий итташ долча цIеношка газовой плиташ оттаяьй.

«Коммитерн» яхача колхоза председатель Табацкова Вера Георгиевна боахаме ера 1964 шера, уж станицаш хIанз санна къона ца хетача хана, уж дукхадараш эшаш йолча хана. хIаьта колхоз Шелковской районе эггара тIехьаюсарех йолча хана. 1964 шера бIаьсти йолаш хьайбашта дIалала доакъао дацар. Жа дов доладелар. ХIаьта Госбанка счете акча дацар колхоза. Колхозера техника къаьна, хувша езаш яр. Фермашкей комсий бешашкей кулгашца дора балхаш. Колхоза шера йола ахчан доход миэтъе миллионал сов мара яцар.

Колхоза кердача председателга атта хиланзар болх бе. Тракторашта гIа болх бе нах гоьацар, комсий бешашка болхлой эшар. Колхозхоша дукха къамаьлаш дир Табацковас, цо бог лазаш дувшар колхоза гIуланкаш.

Хьалхарча, колхоза атта доаца 1964 шера, шиъ дош кхоачашдир председателаш: цхьан ахазаеи дукхагIа хилар хьайбаш леладераштей механизаторашта къахьегамах доагIар. Вера Георгиевна органнзаторски болх дика доош хиларах тийшар колхозхой. ГIулакх дика доаэш боахама хьалхе делас йолаелар из.

Парте Центральни Комитета мартовски (1965 ш.) Пленум хиннача тIехьагIара шераш колхоза экономикен колхозхой вахара хьалн лакхлуш доаш шераш хилар. Цунна дика тешал ду боахам дегIабоагIаш укх тIехьарча ших шераш ах шераш хьахинераша.

1967 шера боахама рентабельность 17 процентагара 60 процентага кхаччалца лаккхьелар, дIадахача шера хьахинна цIена доход 980 эзар сом яр. В. Г. Табацковас болх беча шерашка къахьегама овсарле 2,6-за лакхъенай.

Колхоза специалисташца чIоагIало а лувнаш, агроном йолча Вера Георгиевнас кIезига хIама даьлаш лаьтта леладара культура лакхъяра, оахача лаьттах дикагIа пайда эцара, хий дехка лаьтташ дукхагIа хилийтара.

Из бахьан долаш дIадийнар дика хьуакх хий дехкача лаьтта меттел хий па дехкача а. Валови лаьрхIа доаккха ялат шерагара шерага дукхагIа хул. 1967 шера гектара тIара лаьрхIа 18 центнер ялат даьккхар, хIаьта дIадахача шера — 23,9 центнер, укх климатически халача шера, гуражей дIадийначa клетах кхоалагIа лакъа дайнача шера — 17 центнер.

ДукхагIа йоаккх боахаме хьайбий продукци. Натаха санна 1963—1969 шераш хьанийача, дегIаахара цифраш иштта хургья: дулх 400—635 тонн даьккхад, вешта аьлча цхьан ахазаен совгIа, шура — шозза дукхагIа, тха — цкъан ахазаен дукхагIа.

Жал доахани деббанехь колхоза фермашка чIоагIа лаккхенний жени доахенен продуктивность. 1967 шера цхьан устагIан гIера лаьрхIа 5,8 килограмм яьккхача метта укх шера 6,9 килограмм тха лаьккхад, шура цхьан IаттагIара лаьрхIа бIарччача шера 2246 килограмм яьккхача метта укх шера 10 бетта 2240 килограмм яьккхай.

В. Г. Табацкова колхозий производствах дика кхеташ йола организатор я. Цун йоккха опыт хилар, боахама экономика кIоргга йовзар, нийса расчет хилари дикагIа йола опыт практикана юкъейоалае хари бахьан долаш колхоза ерригача бригадашкей фермашкей юкъейоалаяьй боахама юкъера расчет. Цох дика беркат даьннад боахама экономика лакхъяра, колхозхой дисциплина чIоагIъяра, юртбоахама ерригa продукташ дукхагIа яхара, уж пачхьалкхенга дукхагIа йоккхара, царга дIадодар лохдара.

Укх шера «Коммитерн» яхача колхозо кхоачашйир пачхьалкхенга ялат, кочсаш, тха, шура йоккхара пхе шера план. Пхе шера Дальчента 3500 тонн ялат доккха доагIача метта 5735 тонн делкхад, шура — план 3940 тонн йолча 4312 тонн, тха — 750 тонн болча 751 тонн, кочсаш 1700 тонн йолча 4764 тонн еккхай.

Колхозо доаха толамаш дукхача даькъе цун специалистий балхах, уж кхетамца производствени участкашка дIанийсбе харах, председателла царгара доагIар лерттIа хьадеха харах тийша да. ХIанз колхозе болх беш лаккхера юкъера образовани йола тхьо гаргга специалист ва. Хьайбай фермашка керте латт зоотехникаш, бригадашка — агрономаш. Колхозе болх беш я специалистий совет. Цун заседанешка дувц керттердар: кхаьцна дIалийнар дукхагIа хьувкъалара наькъаш, общественни хьайбай продуктивность лакхъярах, производственни балхашта механизаци ярах. Кхо шу хьалха колхоза хьалкашка эттар общественни хьайбашта чIоагIа йола доакъара база йиллара дола дош. Мишта кхоачашдергда из дош лаьтта къе а дилча, йол хьакха вIалла моттиг а ца хилча? Бахьан дукхагIа дIагбола бехилар колхозхой: гурахь дIадув рожи керттерча даькъе дюцерней. 150—200 гектар дIаюаш хиначара эзар совгIа гектар дукхагIа дIайийра уж. ХIанз «Коммитерне» кхетамца хьалкхею дюцерна, 2—3-за хьокх из, кхоъа ахи эзар тоннага кхоачаш белкови йол йоакх. Цо йиш хилийтар шоай колхоза хьайбаш доакъарах Iалашдарал совгIа, доакъар дошаш йисача доалахарча колхозашта новкъостал де а.

Кхетамца, гIулакх дика довзаш кхоачашду колхозе цул кIезигагIа доагIам бошна цхьанахьа дош а — жен продуктивность лаккхъяр. Укх тIехьарча пхаь шера дика дийбад уж, 30 эзар устагIага йоахийнера. Доакъараш база тоярпа, жа кхоабача фермашка племенной болх тоаберца, жа тIа хадданза бола Iуй чIоагIбарца, царна балхе дика культурнобытовой хьалаш дьахилийтария хьахинна да из.

Колхоза председатела ма Iуй еча теркомах тийша да цар къахьегама моральни материальни стимулироване, хьалха латтарий поощрене дукха дола дешаш дикагIча тайпара къовсталар. Колхоза жа леладераша кхоачашъяьй укх шера пачхьалкхенга тха доххаре пхе шера план. Юбилейни шера пхе шера планах доагIачул совгIа из доххарга 200 тийлат кIезигагIа дошаш.

Пхи шу баьшта дукха ха яц, бакъда «Коммитерн» яхача колхоза колхозахой вахара из хи легIаахара бокка гIа боаккхаш дола шераш хилар, дукхача даькъе из дегIаахар хилар колхоза председатель В. Г. Табацкова дика организатор хилар бахьан долаш.

ХIанз из колхоз районе меттел республике хьалха латтарех я. Укхаза боагIа дукха нах шоаьта опыт йовзаш духьа. Вокхъалар хьача цу колхоза да а да дукха а Iомаде негаргдола дикадар.

Районе эггара хьалха «Сийлен колхозхо» яха цIи арамаккхар коммитерновашо колхоза ветераний сий деш. ХIаьта укх шера колхоз вIашагIтеха шоаьтъа шу чIавоца духзадениа укхазе отганий «заслуженни колхозго» яха цIи. Юртбоахама артеле 33 къахьегамхочо сийнай из.

ХIанз, колхоза председатела кабинете латт ЦIе ши байрахь Еррисоюзни социалистически яхье котъяларах цаI РСФСР Министрий Советои ВЦСПС-ея, вож РСФСР юрта боахама Министерстваси юрта боахама болхлой профсоюза ЦК-ан колхоза енна я уж.

Доккхийчен кагийчен гIулакхаш хьахуд колхоза председатела В. Г. Табацковай балха ди. Дийнахь дукха а хIама де кхув цун: кхашка, фермашка, ремонтни мастерскеш хул, дукхача дешай хьакъехьа колхоза специалисташца дагаюва. Массанахьа а кхоач цун воал деш бола бIарг, хьехам бу. ХIара колхозхочо — къахьегамхочо бола хьелам хул цун.

Колхозхочунь иразе Вера Георгиевнас шоай ираз лерхI, цунгара саготто цунца ехь.

Цудухьа массана раьзи а волел Вера Георгиевна хержар колхозхой Еррисоюзни КхоалагIча съезда делегаталла. Из сий а тешам а баьккхаб цо кIаьд ца луш колхоза, цул къахьегамхошта долча беркатd хьаенала къахьегарах.

Е. ФАРИНЕВА,
КПСС Шелковской райкома секретарь.

Комсомоло шефство леладо мехка керда хьалбеш латтача 106 доархIамеча гIирех. Комсомольски путевкаех Советски Союза тайп-тайпарча районашкара баараш кагий наха мехкарий баьккхаб гIирсаш хьалдеча майдашка. Царех дукхачар хакъе лаша Ленински комсомола цIерагIча Московски автомобильни завода керда корпусаш хьалъеча а.

40 шу хьалхагIа хьаьлаь завод реконструкци еш а кердача оборудованеш кийчъеш а я. Предприяте директора Колоншиков Валентина хоам бир, 230 эзар квадратни метр моттиг дIалоаца керттера сборочни яр а юкъе йолаш йола керда корпусаш хIанз хьалъяь йолаш латт аьнна. Реконструкци яьччул тIехьагIа шоззен ахазаен дукхагIа хьаергья легковой автомобилаш.

1971 шера предприятена реконструкци яь яргья, тIакха болх бе йоалйолийтаргья «Москвич» яха легковой автомобилаш еча производствана управлене ю автоматизированни система, цу даькъе электронно-вычислительни машинаш а телевизионни установкаш а йолаш.

СУРТА ТIА: хьалъеш латт автомобильни завода керда корпусаш.

В. Хухлаева сурт.
ТАСС фотохроника.

ДИКАГIЧА ОПЫТА ШКОЛЕ

Чаккхьяннай Грознехьнн локомотивни депо поездаш лелийра къал-херча опыта школера занятеш. Iаи замалахь болх беобола 40 къона тепловозни машинисташ цар гIоиччаш хилар шин бетта геттара шийла ха эттача хана, даржагI болх бара метелаш Iомаеш. Цу школа кулгалдеш вар «Къилбаседа-Кавказски машиннаькъа тепловоза дикагIвола машинист ихa сийлен цIи лелаю, коммунистически къахьегама ударник Шмаргунов Александр Иванович. Ший лекцешка цо дийцар: Iаи замалахь лелаеча поездан режимах, дизелни деагор кIезигагIа дIадахийтара болх мишта оарцагIбаккха беза. Из массехказза къонача машинистий болх тоххаш царна дIай-хьай ихар поездашна.

Нов. Шмаргунова хьехамах дукха пайда найна машинисташ хьнаре къахьегаш ба хIанэ.

□

Толамца дIахьу Ленински къахьегама вахта Грознерча станце комсомольцаша. Боккха толам баьккхир шоай тIеххьарча дежурстве, маневрови диспетчер Адуев Султан керте латтача комсомольций смено. Шоаш смена хьаэцаш мехкдаьтта продукташ Iочуйоттара задани 120 процент, поездаш дIаяхийтара план 105 процент кхоачашъе доаш лелар цар. Дика къахьийгар цига поездаш вIашагIйоххача ий Дзюбанова, Долинске, Золотова, Бонмечника. Худоянна, товарни кассира нов. Авадиха, кхы дукхахчар. Цудухьа мехкдаьтта Iочудоттара план 140 проценти поездаш дIахийтаре план 110 проценти кхоачешийна смено.

Г. АНОХОВ,
пенсионер.

ЛОАМАН ДАЬГIЕНИЙ БЕРКАТ

Дика пайда баьлар МалгIабика района «Кавказ» колхоза тескo лоаман даьгIенашка шайбo гIарж-жадарах. Керттерча даьхье из бахьан долаш хIанзале Деъхенга дулх дохкара укх шера тIайица социалистически декхараш кхоачашдоьл боахамо. Лийрхlар 310 тонн долча печахьалхенга хIанзале дIадепнад 334 тонн дулх.

Из толам боаккхача хьинаре къахьийгар колхоза дикагIволча скотника Хасанов Эдильсултана. Цо Iуиал деча хIара къайбана дийнахьа буса 722 грамм дулх тIакхетар, план 600 грамм йолча.

Дулх ахь а дохкаргдолаш я боахама колхоза.

М. СОЛОМОНОВ.

ОТЧЕТНО-ХОРЖАМА ПАРТИЙНИ СОБРАНЕРА

ДЕННА ДОШ КХОАЧАШДЕ ДЕЗА

Доккхайн бехкеткхамен ца «Сунжанефть» мехкдаьтта докхача, управлене коллективо В. И. Ленина 100 шу хиэара сийна тIаийца социалистически декхараш. Керттерча даьхье уж кхоачашдара дешаш дийцар управлене коммунисташа дукха ха Боацаш хиннача отчетно-хоржама партийни собране. Доклад аьча парткома секретара А. З. Литвиненко мехкдаьттахошта пятилетка диъ шера карагIдаьннарех дийцар, кIоаргга анализ йир коллектива балха пийслуш хиннача кхоачамбоацарашта. Кхаь шеран ийе беттан планел совгIа 829 эзар сома продукцена реализаци яьй коллективо, продукцега дIадолар лохдара чотах 143 сом кхоадаьд. Предприяте экономически эффективность лакхъеча доккха дакъа лаьцад рационализаторашa. Укх шера балха юкъейнахьача рационализаторски предложенеша 2 миллиони 242 эзари сом пайда баьб.

Юбилейни яхье къаьстта дика толамаш дахарца белгальяьннай коммунисташ Летнекеев, Павлов, Кодоев керте латта мехкдаьтта доахарий бригадаш. Шоашта дукха безача балха беррига вина, хьинар дIалу коммунисташа Социалистически къахьегама Турпала, чеалханерча балхашта волча Карабулакски кIоарга бурув деттача контора мастера А. Д. Катасонова, производственно-технически отдела начальника М. В. Мальцева, мехкдаьтта доахкача оператора Б. Н. Нечаева, иштта дукха кхыбараша. Партийни организацианий болх лакхача боарaме вIаштIехьбаккхарах карагIдаьннад коллектива уж толамаш даха.

Наха юкъе боча кхетама балхах керттерьарех ба идеологически болх. Цудухьа дукха уйла тIайоадийтам хиннай парткома цу шера. Коллектив шоай производства лаш, цунах зоаш даьцаш ийнайта тIаберзабаь беш хиннайба балха. Дукха карагIдаьннад коммунистий массо-политически болх лакхбеча а. Из хьахьекхар дIадахача марксистско-ленински дешара шера итогашна. ДукхагIа болча дазуагIархоша тика кхетатоаьш Iомаеш хинна темаш. хIаьта пропагандисташна вIенхашта терхал тIабехийтам далайир шоашта еина поручени. Уж ба [illegible] шерашка пропагандисташа болх баь, марксизма-ленинизма теори дика йовзаш бола пропагандисташ управлене керттера геолог В. И. Коновалов, капитальни гIишлошъяра отдела начальник С. Е. Нестельный, № 1 йолча промысла воккхагIа воза геолог Ю. В. Шаповалов, иштта кхыбараш.

Агитколлектива юкъебараш аз бока гонза вIаш[illegible] а дика белабе а [illegible] коммунисташ, комсомолецаш, керте [illegible] Лоаман [illegible] хIама хила [illegible] балха. Коллективана вахар денна зувш, ше деча къамаьлаша, лекцеца, беседана из дувзаш хилар, из да цар шоай балха керттера лерхIар.

Укх шера агитколлективана составе чоагъьдай партиена. Болх дика бовзараш политически боарам лакхагIа барашш мара юкъе битабеш. Агитаторашца парткомо беча кхетама балха юкъе керттерча кхоачамбоацарех цаI да хан-хана цхьа семинараш ца яр, цар балха кулгалдара гIулакх тесса лелаь.

Шера баьча балха итогаш еш коммунисташа къаьстта теркам тIабахийтар управлене доархIашерча участка бурув деттача контора коллектива балха. Плаш кхоачашд[illegible] бераме хьал дикa дукхаза. 1969 шера бурув тоха план 69 процент ма кхоачашдаьд бурувдеттараш. Балха [illegible] [illegible] юкъ[illegible] бахьан хиннад из. Цудухьа 3854 метр лоаман тIоанаш бурув ца тохаш диод. Цунах 389 эзар сом зе хиннад.

Фуд бахьан?

Ерригача бригадашта еш йола материально - технически Iалашо [illegible] хиний. [illegible] бурув деттача контора партийни организацие дерига даьдаш тIеххьа [illegible] Бригади коллектив [illegible] декхараш кхоачашдара оарцагIъахара, цар къахьегама дисциплина чIоагIъяра.

Цу хьакъехьа белгалде ехы а да. Из да эггара хьалха «Грознефть» объединене бурув деттара контора обсадни колоннашца, тампонажни цементаца, иштта кхыча эш[illegible] материалашца [illegible] боараш Iалаш [illegible]ар.

Оарцдоахаш дар управлене геолога нов. Коновалова даь къамаьл. Мехкдаьтта сов дукха хьаэзарах скважинаш чу дукха хий чуленад. Из бахьан долаш кIезигденнад хьадоаккхаш йола мехкдаьтта, хIаьта перспективни пландо из дукхагIа даккхар дIадет. Цудухьа эксплуатационни скважинай фонд [illegible] еза, хIаьта бурув деттара контора цу декхарашца [illegible].

[illegible] коммунисташа керда хержача парткома дIайийхар В. И. Ленина 100 шу дизара сийна тIайийна декхараш кхоачашдара новкъа мел дар дIадаккхар, болх [illegible] тоадар.

М. ПАРХОМИН.
КПСС Сунженски районо инструктор.

Укх тIеххьарча шерашка къаьстта дукха гIишлош хьалъю город Грозне. Укх шера хьалъеш латтачарех лоархIамегIа я Новогрозненски ТЭЦ-е гIишлош участка коллективо хьалъеш йола 1200 моттиг йола кинотеатр. Цхьоалагlа шок хьалъетта яьнай. Цига хIара сменагIа нормаш 125—130 процент кхоачашъеш хьинаре къахьег нд. Корнелюк, Петрушка керте латтача каменщикий, бетонщикий бригадаша.

Сурта тIа: болх беш я В. Корнелюк керте латта бригада.

М. Плиева сурт.

Мархаш—дIаяхача замах юхедиса зулам

Коммунизм хьалъеш болхкеча наха идейни кхетам баларн цар Iилман мировоззрени хьахилийтари массаза а хиннад ленински парте къаьстта йоккхо еш дола гIулакх.

Из болх бе йиш яц патриархально-феодальни обществаш капитализмахи юхедисарашца, царна цхьана религиозни гIулакхашца а хьинаре, тIагIоетта къовсам ца лоаттабеш. Доккха беркат лаьцад вай мехка хиннача экономически культурни дикача хувцамех, наха кхетам душ парте беча балхах.

Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхоех дукхча я дукхагIвар дIахкайсаа религиозни бьаде гIулакхаш. Цхьаберъда хIанэ а цхьаболча наха дуташ даш дьна гIулакхаш. Цу боадонна кIалхар баланза хIане а ба цхьабола советски нах, юхакваз цар творчески хьинар, коммунизм хьальяра декхараш тIера боах, къемат да доатIаргза яхача уйлан тIа доаттабу уж.

Бусалба дин эттара чалагIдарех ахьа хIачи да марха кхабар. Бийсан чера ткъаь итт дийнахь хIама ца дуаш, мола лела деза. ХIаьта исторически Iилмано хьахьекхад ислама гIулакхех дукхагIдараш из ды чьачмлалехь хиннача гIулакхаш тIара хьийна хилар. Иштта хьайна за мархаш а. Ислам Iарбашта юкъе яра а далалехь Iарбашта марха кхоабаш хиннад. Из хьахиннад ширача Араве боахамеи климатах хьалашца ювзадина. Ислам леадалалехь Iарбаша аькхий марха кхоабаш хиннад. «Рамазан» яха дош, иштта аьлча «Рамадан» хьальялад «Рамад харр» яхача Iарбий дешах, из да «йоккха йIовхал» яхилга.

Аькхий чIоагIа дIайха хиннад, малхо йоагаеш хиннай бун, кхоралуш хиннад дуаш дола хIама. Иштта хала эттача хана даар юхаоза дезаш, дийнахьара болх сацийта безаш, сарахьеи бийсаи болх бе безаш хинчаб ширача хана бахьа Iарбий. Бийсаш наб ца ешуралелача хана шоай дукхахача даьлашта текьаш хиннаб уж, царгара догIа дехаш дуIаш даьа сагIа деш хиннад цу хана даар а мола хий а даьлий дукхь дуташ хиннад. Иштта хала, дIайха денош ухача хана — бийсашка цу ханарча Iарбаша чIоагIа деза лоархIаш хиннад седкъарчийн Бутти. Бутт беза лоарлIаш хилар а хьайнцах ислама, бусалбай герб хьахиннача бетта суртах лерхI.

Цу тайпара, Iарбий ширача замах хала, ах акха бахача хана, цар производительни низаш кIезига дегIадьахача хана, Iалама ца довзача низашца къовсам лоаттабе царна ца могача хана хьахиння мархаш а хьнйцах ислама. Массаза цхьан хана бетташ хулаш доаца календарь исламо отталаьчул тIехьагIа мархий бетта рамазаяна из ширача Араве хьахиина бехьанаш дIадаьлар, керда дьи ислама деза хIама а хилий дIаотт из.

Доккха зе ду цу акхача гIулакхо — чIогIаша хелкъа боахама. Дынах тешаш волча сага дезала материальни а уназхIеноана а зе ду, наьха духовни сакхетама новкъарле ю.

ХIаьта цхьабараша алахIа сий дар духьа кхаь бетта я кхоаб мархаш. Иштта бола фанатикаш-мурдаш кIезига бале а болаш ба Кунта-Хьажий. Тоац — Хьажий, кхычаэ мурдий тоабашца. Цу тайпарча нахах цхьабараша шоаш чIоагIа бусалба нах ба лийта кхо бутт мархаш кхоаб яха сурт а оттадий, дынах теша нах Iехабу, шоашта хIамнаг елийтар духьа.

КъоаIас лазар долча нахах бер нахьхах докхадеш болча кхалнахаш мархаш кхабар тIаложадеш теше а, моллашеи мурдий тхьамадашеи хIама алаш цунах дьна, хIана аьлча царна пайдане дар мархаш кхоабараш кIезигбалар.

Бакъда лазар долча нахан бер нахкан докхадеш болча кхалнахан къаьстта чIоагIа Iагкъ царкаш, цар геттара йолаю унахцIено, хIаьта бер уне хул. Геттара хала да из кхайкорах цамкаш бераша.

Мархий бетта моллашеи мурдий тхьамоадашеи къаьстта чIоагIа душ дынах тешаш бераша ала-хIа возелахи, къемата денахи, дыно-исламо ахар ца даьрашта цу дийнахь гIаоттаргдолча доккхача Iазапаха.

Ды лелабераша керте латтарех дукха а бараша шоаш марха кхабаш, бакъда из шоаш ца кхоабилга сага ца хойташ къайла лоаттаду цар, нагахь санна гучадьалча, царна хов бекказа бовла бахьан оттаде а. Нагахь санна моллашеи мурдий тхьамадашеи марха кхоабе а, цар йиш хул бIарчача бус дика хIама а дуаш, дийнахь салаIа.

Дынах тешаш бола къахьегамхой мархий бетта общественни пайданерча балхах а боахаш, моллашеи мурдий тхьаматашея цу хана уж «сза» лаьрхIача моттигашка зерате ахай къаьстта чIоагIа могаду. Цар доккха зе ду халкъа боахама а шоашта а. Мархий бетта, мовлат бетта а санна, дынах тешараша касткаста чухьех моллашн мурдий тхьамадаша, шоашта доккха материальни зе а деш. Цул совгIа, мархаш даьстача кхаь дийнахь къаьстта дика хIама йож дьна керте латтарашта. Мамогта дикагIа деаде деза уж денош яхаш хьехан бу цар дынах тешарашта.

Дынах тешача дезала цIагIа сатассалехь гIайтта а гIайттий, мархий сахьаш доах клатийна а ахчана а. Мархий сахьа къаьстта боккха лоархIам бе гIорт моллаши мурдий тхьамадаши. Укхаза къаьстта боккха хьехам бу цар — кIийле лоац 7 шу даьнначул тIехьагIа мархаш кхо да. ХIаьта а кхаба деза сахьа лаккхара яхаш. Цунца цар дьна юкъеваз катирхой. Цу тайпара цар ши пхьагал лоац—нах дьна юкъе а оз, шоашта хумаз а йоакх. Бакъда иштта цар дьна юкъеуз нах тIа-тIа кIезигагIа хул.

Кхеталеш из дий марха доастача денашка дукхача къахьегамхоша шоаш бета общественни пайданерча балха тIера бувлалга, шоай дезала материальни зе дез-та, хIаьта ахьаболча дьлша чеша дигIа шоай бераш а деша на тохийташ цIагIа дут цу денешка.

Вайнига. Нохч-ГIалгIайче, мархаш доастача денашка меттел. мархий бетта къаьстта дукха сагIаш ду — алахIа гонга латтача наха ахча, кхьяоза дуккъа тел. къаьстта кьурсйший шIенах баьннаб ахераште. КIезига моттигаш яц къурсийший шIенахь баьннаб ахераште дерза шIеннатIа шIагагIа а ухаш хIама гулъеш, кхьшеттел предприятешка а ухаш, алапа хьаьлча хана царна ахча дехаш. Иштта моттиг хилар Наттеречни района «Минеральный» яхача совхозе.

Укхаза белгалдаккха деза къахьегамхоша, кхьшеттел революцеи хилалехь а мархаш цхьа къаьстта деза лоархIаш хинна ца хилар. «Дер дайнаео лама» ду, аза доацаео марха кхоаб» яхар хьахиннад цу тIа гIолла. Бакъда моллаша, мурдий тхьамадаша, шейхаша марха кхаба деза яхаш беча хьехамах, марха ца кхабар хьерам хIама лоархIаш хилалах цу хана кхеоаш кхабаз мархаш дукхагIа болча наха.

Советски хана дукха а дукхагIа болча наха марха кхоабилга дитад, кхоабараша а кхоаб из дынах шоаш дIакъастар гучахьа дIахайта эхь хеташ. Моллашеи мурдий тхьамадашеи шоай хьо ду нах дынах дIа ца къастийта гIерташ. ХIаьта юртарча цхьаболча интеллигенташа дьаькхха хIама алаш къахьегамхой дынах мукъбахар хьакъехьа, мархашца цхьакха гIулакх деш тха ала лоархIабаш уж. ХIаьта хьаьга шоаш дархIийта гIерт уж? — яха хаттар отт. Моллашкеи мурдий тхьамадашкеи дархIийта гIерт-кх. Советски сага, ший халкъа дикадар ле шоай долча декхара уж тIера балар хул цох.

Укхаза пайдана турда вай интеллигенташ революци а хилалехь кIаламгача буржуах а либеральни интеллигентах В. И. Ленина аьннар дагадохийтар». Дынна къовсам лоаттабе кхер из, дидолийт ший из декхар, даьлах тешаш хилар могийт. классовой къовсама хьашташ а ца лерхIаш, кIезига, миска пайдане дар лерхI: «Ваха а ваха, кхычарна новкъа а ма хила» яха правило лелаю царна халахетар, уж дIа ца къоакхабе, кхера ца бе гIеоташ («Религеха», Хрестомати, М. 1962, оагI 488). — яхаш яздаьд цо.

Беррига советски наха цхьана хIанэ Нохч-ГIалгIайчен къахьегамхой кийчъеш ба мабоагIара В. И. Ленина ваь 100 шу дизара накъбаха. Вай республика кхетам болча наха: «ДIадаха мархаш!» — йоах.

Беррига коммунистий, комсомольций, ерригача интеллигенце декхар да юрта бахача къахьегамхошта юкъе кхетама болх бар, царна къахьегара а салаIара а дика хьалаш хилийтара йоакхо яр. Духхьал хIара дезала хIара къахьегамхочун йоакхо ярца, шоашкара хьочкам баларна мара моттаргаш вай агитатораштен пропагандисташтен дьно тувлабаь нат мукъабахара новкъостал де.

А. САЛАМОВ,
Нохч-ГIалгIай историе, метта, литература, экономика Iилматоххама института директор.

ЯХЬЕ ХЬАЛХА ЛАТТ

Пятилетка диълагIча шера план хьалха хьалха кхоачашьяра В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода нехашта юкъе аьржача социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Г. Я. Хабасахалова керте латтача кхоалагIча цеха технологаша. Мехкдаьтта сийоза продукции арахецара цхьайтта бетта план 18-ча ноябре кхоачашъяьй цар. Ер бутт чакхбалалехьа планал совгIа арахецарехьа отташ эзараш тоннаш продукци. Цига къаьстта дика къахьег нц. Кузьмин, Агофонов, кхыбараш керте латтача установкай технологаша. Цар декабрь бетта чотах къахьег 10—11-ча ноябре дена.

Л. ФОМЕНКО,
тха штата йоаца корр.

ДОГ ГIОЗДАЬННА

В. И. Ленина юбилейна къахьегама совгIат кийчдоа къовсам лоаттабеча «Горскнефть» НПУ мехкдаьттахоша дог гIоздоха толамаш даьхад. Пятилетка хьалхарча диъ шера план кхоачашъяьях рапорт лелар цар укх деношка. Планал совгIа хIанзалехьа цьаккха мехкдаьтта 80 эзар гаргга тонн я, хIаьта укх шера тIеххьарча бетта чотах къахьегаш ба управлене мехкдаьттахой 7-ча ноябре дена. Уж толамаш доахача социалистически яхье хьалхара моттиг ДIахийлавац Лаппаец керте латтача промысел [illegible].

Е. ИВАКИНА.

Укх шера шин бIаь гектар хьажкIаш йийнаар Шалий района «Шалинский» совхоза Абдулаев Салманий кулгалдеш звенон коллективо. [illegible]

СУРТА ТIА: (аьрдехьара ахтетехьа) звено болхлой Магомадов Сайти, Абдулаев Саламу, Дадаев ХIарон, Ашиев Лаьча.

Н. Плиева сурт.

В. И. ЛЕНИН ВАЬ 100 шу ДИЗАРГА

ЛЕНИНАХ ДАГАДОАГIАРАШ

Къеча чувашски аьрхочун вай Тимофей Степанович Кривов — шинь революце даьча даьлар, 1906 шера [illegible] — Коммунистически парте член ва из. Кривов — Уфе Златоусте гIена дружинашт вIашагIъяххарех цаI. Дукхаза а дуншаш чуйкхаво из. [illegible] [illegible] хIаьта из [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] революце арахоакхий Кривов.

1921 шера [illegible] РКП(б) Централизи Контрольни Комиссе (ЦКК) членалла хержав Кривов. 1923—1934 шерашка парте съездашка ЦКК состава юкъе хиркхав из, цо ЦКК президиума членалла, РКИ Наркома заместителалла болх баьб. 1968 шера Социалистически Къахьегама Турпала цIи еннай Кривов Тимофей Степановича.

Чувашски книжни издательства къаьстта книжка я даь кепатеха арайийцад «Ленински мугIарe» яха кхаь революцена юкъе дакъа лоацаш хиннача Кривов Тимофейна дагадоагIараш.

Кердаларай кепайоазон Агентства дешараштa лаьрхIа арабоаккх цу книжка тIера цхьа составa. Из кепатон кIеагдукла дош а бьа.

Iалаьнате доккха ираз кхаьчар сога ленински гварде салте хилларца. Са дьттув баьнно позволий даьхача шерашка Владимир Ильича вIашагIкхета, юкъерчол доашаш цо кулгал а деш болх бе ираз хилар. Аз мел кьанхача хала са вахарера эггара ираз дола-шагIа дараш уж [illegible].

Парте Х-ча съезде Централизи Контрольни Комиссе состав [illegible] хержар со. Из вIашагIъеллар «партенеи пролетариатан эзала хьалхашка бехктокхамс оргаи» хила еза аьхача Владимир Ильича инициативагIа. Парте аьшагIо бахьан долаш доаттабеча къовсаме ЦКК боккха лоархIам бора Ленина. Съезда решенешка йоахар, контрольни комиссеша къовсам лоаттабе беза «кIалгIолла парена юкъе ухача бюрократизмаца, карьеризмаца, шоашкарча партийни советски хьалай найза а ищаш парте членашa лелачеча зуламеча гIулакхашца, партена чухьа новкъосташка дола гIулакхаш телхоdарца...».

Ильича предложени елар. ЦКК членех моллагIа хиниа е цаI Политбюро заседанешка воцаш ма хилва, аьнна. Ленина кулгалдеш болча цу заседанешка тила аьнна са цкъа санна дукхха а. [illegible] [illegible]

ицаш хина ца хилар. Вешта цIаккха а къамаьл деш вар тувлане, ший уйла чакхьаллоаца дIакхоачашьяра цунна новкъарле с тарлуш дола дешаш юкъеккхуьсоцар цо. ЧIоагIа уйла тIаккхийте лодуоагIар Ленина, цу цхьаи хIана сахьета тIа хьежа а, шийна хIалхашка далача хаьхаташ тIа белгалонаш е а. Политбюро [illegible] [illegible] дукха леларгдоацаш кийчаора ассигнаенe дешаш. Цхьабакъда, нагахь санна дискусси гIеттача-м, ше яхар дайта гIортадар Ленин, «тIехьабараш» а «духьалбараш» а меллаб хьажа гIертар. ХIаьта цкъаза оалар цо: «цIацкха юха вIашагIкхетталиo тIа ца зиэш йит вай решени. Марксица дагадовла деза».

Цкъа ЦКК гIулакххех лаьца Владимир Ильичеца къамаьл де дийзар со. Цнйсаг1а аьча хьалда долча цхьан гIулакхах. Укх тайпара гIулакх дар из. Ленина инициативагIа Москве дискуссионни клуб хьайийллар. Цу клубе хулаш хиннача собранешка парте чухьарча вахара дешаш дувцар, дискуссеш, диспуташ кIирлора. Цу тайпара цхьа диспут йолча хина ораторал кIирдача Московни органзаце дикка доккхача гIулакха тIарча болхлойо печатацелдаи къайле гучаяккхар правительстве кийчъеш мара йоацаш аравкха ца йоагIаш хинна доархIаме решени юцарна. Новкъост бехктокхаме оза кийчъеннаир ЦКК-а, хIаьта со цу тамкъехьа Ленинца дагавала безам болаш вар.

Политбюро заседани йолча хана Владимир Ильичага записка дахьийтар аз бюро чакхъьяннача тIехьагIа се тIаьцар дехаш. Цо корта тессар, тIаккха, беррига а дIа-юха къийстачул тIехьагIа, со цIагIа висар. МагIара оагIув Ленина истола IотIаотташ хиннача дIаьхача истола эгIарча оагIоша вагIар со Iохайна. Цигара къамаьл де велар со. Цхьабакъда, Ильича со дIа в вайча шийна улл Iохоавир, гIоакха, боккъонца цIагIа волаш санна Iижерав, гон тIа го а баьккха лидувгIа кийтедар. Аз гIулакха корта дIа а бийна, укх тайпара чакхдаьлийтар къамаьл:

— Хьа решенега хьежаш да тхо...

— Са? — Ленина цецваьнна корта хьалъайбир. — Са решенега хIана хьеж шо? Со кхы ЦКК-гIа чийчай? Съезда хержав хьо а хьа новкъостий а. Решени а оашош е.

— Хьона фу хет хьар да тхона лезар, Владимир Ильич?

— Из ше да. Сайна хетар-м арда аз, парте членех цхьаьне [illegible]

хьогара, цу дIарча цIагIа дIачугIол.

— Фу хиннад цига?

— Боккъала а, Владимир Ильича вех.

Вода со. НиI аз хьайийллача, ше воагIаше а коча чопилгаш дIа а дехкаш духьалвоагIа Дзержинский.

— АхIа, хьо а висарий кIал! Мегад, волле, волле!

КIай хелаташ духьаш кхо саг вар цIагIа: цинь воккхе цаI хьонен. КъонагIчо, переводчик, из сайна гIера хIамаш дIаяхар дех сотара, господашка профессоршка са унахцIеноага хьажа йиш хургйолаш. Сона хоара, Политбюрое аьча решенегIа Ленин волча Германера цIи деза шин лор воалаваьлга. Цхьабакъда, соца хацар, паччахьа волча хана небехте бьхкаха, катоге хиннача... партийни болхлой группа унахцIенонга хьожийла Ильиче царгара дийхадий. Лорий бе вахавале — духьале ма е! Цудухьа аз духьале йоаш дIахьалхаша уттабора пахла, бухь, хит, хIаьта гIоргбаьна медикци цхьа хIама ялдеш, ядеш бу...

Уж хьежача тIехьагIа денз тхох хIораниа къаьстта режимни карта язди лорий лира предлисоеш тIа а долаш, хIаьта уж оаха, бекъдар ьача, кхоачаъеш а ицар. Из дIахайнача Ленина Политбюрога гIолла решени йир, дарбе режим «партдекхараштa кийсса декхар» а дь кхоачашъо тIайожаш йола.

Юхедиса сога хIанз а долаш да режимни карта, цу тIа яздаьд: «Шинна сахьат юкъе а долийташ болба болх. Сайрийна беш бола болхи заседанеш социйтийла. Хьалхе Iо а вужалва, хьалхе хьа а гIоттадва. ХIара денна сакъердаш, фега хилва. ГIаьленаш ийза кIур чулаттача шIенах доралулва, Собоанешка къамаьл делга могадац».

Из дар сай партийни декхарашта кийсса аз кхоачашде дезаш хиннар, собране хьакъехьарча тIеххьарча дукхтаз духхьал критика юкъахьдийга лархIа йиш йолаш со хиннавале а.

Иштта вар Ленин — массаза а наьха герна еш, массаза а цар кхелашта оарцагIвоалаш, даьттан тIа эггара сагал долашагIа вола сег.

(АПН).

Сийлахь-боккхача хьехама тешаме хилар

КПСС ЦК-арча ВПШ-ера теоретически конференци

В. И. Ленин ваь 100 шу дизара хетаь я 17 ноябре КПСС ЦК-арча Лакхерча партийни школа ленински аудиторе хьайийла теоретически конференци.

Конференце тема — «В. И. Ленина марксизм дегIайоаларн дIахьий ярь».

Зале гулбеннаб боккхий советски Iилмахой доазол дехьара цар тхьнийн, КПСС ЦК-арча ВПШ профессораш, преподавательаш, деша багIараш.

Пленарни заседане «Ленинизм— дуккъа хьалхъаьша юкъара коммунистически болхлойн болама доаттабеча къовсама сийлахь-боккха байракх» яха хьалхара доклад йир КПСС ЦК члена, академика П. Н. Поспелова.

Дуне мел доал ахаргаш, аьлар докладчика, Владимир Ильич Ленина цIи.

Вай эша а дьа, эша а дерга къамаьрча дунен низаш марксизма-ленинизма хьехама — сийлахь-боккхача интернациональни хьехама воаш тешаме хиларца. ЧIоагIа дог тийна а долаш, вийна хов, хьаттIадоагIача шерашца, мелла халонаш хуле а, истоpe мелла голаш етта а, марксизма-ленинизма хьехама, коммунизма хьехама керда котолонаш яхьаргйола.

Цул тIехьагIа «В. И. Ленин Польшера революционни болам» яха доклад йир ПОРП-а ЦК-арча Централизи партийни школа преподавателa, доктора Станислав Стебловске.

Конференцее болх беш хургба секцеш: философски Iилмай, экономически Iилмай, Iилман коммунизма, партийни советски строительства. Цар заседанеш йолча хана ладувгIа даьхлаз марксизма-ленинизма актуальни проблемаште хетаьча кхоачаьэ итт гаргга докладаеш выступлeнеш.

(ТАСС корр.).

ХЬУВКЪАМ ЛАКХАГӀА ХИЛИЙТАРА

Лаьтта хий диллар геттара доаршӀаме гӀулакх ду юртбоахама производстве. Цо тоа хулийт, хий ца деккача лаьттаца ийсийча, кхоалла-дийьолла дуккагӀа хьувкъам чуэца.

Масала, хьаьцаргья вай «Красное знамя» колхоза А. Хасалиева кулгалду звено. Укх шера 163 гектара тӀа хьажкӀаш дӀайийнар цо. Уж дӀае лаьтта кийчъеча хана чудолийташ хий а килла, 30 тонни органически удобренеш еккхар кхашка. Цул тӀехьагӀа лаьхкъи вегетационни хьисапе шолла хий диллар, 4 центнер суперфосфатни 2 центнер аммиачни селитран удобренеш тайсар. Цудухьа хӀара гектара тӀара 54 центнер хьажкӀаш чуйнар цу звено болхлоша.

В. И. Ленина цӀерагӀча колхоза Р. Рустамова кулгалдеча бригада кхаш леладераша агротехнически дикагӀа йолча хана тоъал хий то[illegible] харах гуранъ дуо [illegible] 90 гектарах хӀаране тӀара 40 центнер алат чуйнар. Цу тайпара дика хьувкъам кхебаб [illegible] культуранца хий корматъа хий [illegible] кхача боахамашка а.

Кхашка [illegible] хьувкъам кхебара [illegible] района оросительни система управлене коллективо. Сийлахь-боккхача Октябра 52 шу дузача дийнахь управлене чуйнагӀача участкай коллективашта юкъе йоржа хиннача социалистически къовсам итогаш [illegible]. Толамаш дог тӀехдоахаш а. Масала, каналаш цӀенбеш планагӀа 285 эзар кубически метр лаьтта хьаккха дезаш хиннача, кхаь кварталах 310 эзар кубически метр даьккхад. Укх шера планагӀа тоаде дезаш хинна ваькъеш хӀанзале тоадаь даьнад.

Хиш дехка каналаш цӀенбеш [illegible] шера юкъейоаллабир Н. Ветрова, Н. Гриценко, В. Фокина, кхычар рационализаторски предложенеш. Цу гӀулакхо тоара хилийтир дукха доатта — спилачеки материалаш, [illegible] сом ахча кхоам. Хьинар кхо ца дешт хинна болх барах хьалха лаьтта къахьегамхой массайттаза белгалбаьб управлене парткомо, боахама кулгалхоша, царех дукхагӀа барам сийлен Доска тӀа бахаьб, дӀаьта цар опыт пентаьета [illegible] тӀа юва.

Дукха ха я Петр Николаевич управлене скрепера тӀа болх беш вола. Цунна, управлене дикагӀа волча механизатора, дукха ха йоаццаш коммунистически къахьегама ударник яха цӀи еннай. Хьинар дешаш, хаменех ца кхераш, шай болхи гӀулакхи дика хоаш, эшачунна дика новкъост волаш хьахьекхаь цо ше. Кхьйта хий балла кхоъ механизатор Iе[illegible]хаваь Н. [illegible]. Ковкъхо[illegible] барзал цар цунна [illegible] хийча [illegible] ца хилар[illegible].

Геттара дика болх бу [illegible] Н. Гриценкон цул гӀолча волча В. Лукьяновех. Шоай кийнахьера нормаш 150 процент соагӀа кхоачашъе цар. Специа [illegible] тӀехкхоачаш а еш, [illegible] декха болаш чакхдоаьл хий балхаш бульдозериста Ф. Фомина. Из къахьегаш волча участке бахах оттаь оценка оттаба лакхагӀа [illegible] хилла.

Шоай болх хаинахьа кхоачашбу регулировщикаша, объездчикаша: Г. Ерисова, С. Хакиева, Г. Сашина. Ледоаш буси боахамашка хий дӀа а вешаш, дика леладу цар хиш декха каналаш. Социалистически яхьа итогаш еча хана участкай дика леладарах соагӀа, боккха терахи тӀабахийтар, цӀаьга участка гӀулакх дега бахьана машка чуэцаш болча хьувкъама а. Социалистически яхье хьалхара моттиг коммуниста Л. Цийтова кулгалдеча Калиновски участка коллективо яьккхар. План 5262 гектар йолча, 5937 гектар лаьтта хий диллад цар.

Кхоачашъяь шоай план «Красное знамя», Ленина цӀерагӀча колхозийи, «Комсомольский», Ленина цӀерагӀча совхозий кхашка хий дӀахецаш йолча участка коллективо а. Оаьрах цӀендаьн тоадаьи йаьинай уж, шоаш гӀулакх деча боахамий хий декха системе чудоагӀа каналаш.

ХӀана укх юкъебисача шаь ахи бетта 1970 шера кхашка хий диллара еррига хиш декха системаш тоаяь, хийчъаь хилийтара дӀахо а доккхий толамаш доахаш къахьегаш а управлене коллектив.

В. САБАНОВ.

Неурени района хиш дехкача системаш управлене начальника агроном.

ТХОНА КАРАГӀДАЬННАР

Тха района совхозий болхлоша Ленински къахьегама вахте а этта лакха толамаш доах пятилеткъа дийьлагӀча шера. ДӀадахача шерашкачул дуккагӀа яьхай цар юртбоахама продукташ укх шера: шекара свекла 87 процент, баьцахараш 50 процент, дулх 14 процент, сом 280 процент, шура 29 процент. Кхашка 21 эзар тонн органически 1200 тонн минеральни удобренеш а еха агротехнически дикагӀа йолча ханашка цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи класстах долча фуца дӀадийна ялат, Ӏа шийлеи ехха йоккъал йолаш хинналлашехьа, дика хьийкъад укх шера. Из бахьан долаш пачхьалкхенга ялат дохкара план 140 процент кхоачашъяьй оаха. Даьхенна ялат дӀалуча дика дакъа даьннар «Горец» яхачеи Мичурина цӀерагӀчеи совхозий кхаш леладераша. Иштта, «Горец» совхоза кхаш леладераша план 500 тонн йолча 1000 тонн ялат деннад Даьхенна, хӀаьта Мичурина цӀерагӀча совхозага планал соагӀа деннар 550 тонн я.

Цу гӀулакхаша тешал ду района кхаш леладераша юртбоахама культураш кхееча йоккха опыт Ӏоаь хилара. Вай республике цӀи хезача Социалистически Къахьегама Турпала «Красноармейский» совхоза директора Кагерманов Саллазара, цу совхоза комплексни бригада, бригадира Зелимханов Вахий, Мичурина цӀерагӀча совхоза шекара свекла леладеча звено звеньевой Умалатова Заде, «Горец» совхоза шекара свекла кхеча механизированни звено звеньевой Мальсагова Яхитай, цу совхоза хьажкӀаш леладеча звено кулгалхочун Баштазиев Суламбика, кхыбарий къахьегама гӀулакхаш дайзачи кхоачам ба из бакъхилара теша.

Опыто хьахьокх, Ӏилман лорда тӀа оттаьча мероприятешка хьежжа юртбоахама культураш дӀаюаш церна гӀулакх деш хуле, чуйнам бола хьувкъам а лакха хургхилара. Масала, «Красноармейский» совхоза Г. Хамидова кулгалдеча бригаде 520 гектари М. Кадырова кулгалдеча бригаде 120 гектари дар укх шера гуранъ дуо ялат. Г. Хамидова бригадо, юкъера лаьохӀача, хӀара гектара тӀара 31 центнер чуэра, хӀаьта М. Кадырова кулгалдеча бригадо 29 центнер ера.

Цу тайпара дика хьийкъад ялат «Горец» совхозе а. Ялх бӀаь гектарах хӀаране тӀара 25,4 центнери 50 гектарах хӀаране тӀара 48 центнери ка бола ялат чуйнйцад совхоза механизатораша. ХӀаьта «Гехинский» совхоза Н. Висаитов бригадир волча бригаде юкъера лаьохӀача хӀара гектара тӀара чудена ялат 20 процент да.

Белгалбаха безам ба са ялат чуэхача хьинар кхо ца деш болх баь механизатораш: М. Ибрагимов, Ш. Самбиев, шофераш У. Дудаев, И. Тимиров, М. Авхадов, кхыбараш. Шоай смении нормаш хӀара дена 140—150 процент кхоачашйора цар. Къахьегама лакха хьокхамаш дахарах дукха хьалха латтараш белгалбаьнаб хӀара боахаме. Уж ба «Красноармейский» совхоза хӀара гектара тӀара 35 центнер хьажкӀаш чуйца Исраилова Халимат, хӀара гектара тӀара 200 центнер баьцахараш чудена Шамилева Зина, хӀара гектара тӀара 34 центнер хьажкӀаш чуйца Мичурина цӀерагӀча совхозера Магомадов Вахе, хӀаьта «Красноармейский» совхозерча Умалатов Заде кулгалдеча звенос хӀара гектара тӀара 300 центнер шекара свекла яьккхай.

Района совхозаш кертерча даьхье хьайбай продукци йоахкаш я. Цига болх беш ба йоккха опыт йола итташ хьайбаш леладераш. Дукха ба царна юкъе шоай дехкараш толамца кхоачашду хьалха латтараш. Иштта, «Горец» совхоза йиьлагӀча отделене шурий-товарни фермана укх тӀехьарча массехк шера кулгалдеш ва коммунист Яндаров Бувади. Цу ферма коллективо хӀара Ӏаттагара 2000 килограмм шура яккха дехкараш тӀанийцар укх шера. Белгалдаккха деза хӀанналехьа цар хӀара Ӏаттагара 1892 килограмм шура яьккхалеа. ХӀаьта доаркаша Сеибиева Велихас 2420 килограмми Джамалдинова Хьавас 2216 килограмми шура яьккхай хӀара Ӏаттагара итт бетта. Дика болх бу доаркаша Янаева Амантас, Сулейманова Зинас, Курбанова Узулпатас. Сийлахь-боккхача Октябра 52 шу дузача дийнахь хӀара Ӏаттагара шура яккхара цхьайтта бетта план кхоачашйир цар.

Дукха ха я Батилова Хьава цу совхозе Ӏахсий леладеш йола. В. И. Ленин ваь бӀаь шу дузача ден сийна социалистически дехкар тӀанийцадар цо, ше леладеча Ӏахсех хӀаранена тӀаккхета дулх 500 граммага дӀакхочадо. ХӀаьта цо кхоабеча хӀара Ӏасилга дийнахьи буса 700 грамм дулх тӀаккхет. Лакха мах баьб цо лаьхача толамий совхоза кулгалхоша, «ЦхьоалагӀча класса дааьйбаш леладер» яха цӀи еннай Х. Батиловайна.

Балха лакха хьокхамаш доах М. Джабраилова кулгалдеча бригаде кагий долхеш леладеча Я. Зубайраевас а. Дийнахьи буса 800 грамм дулх тӀаккхет цо леладера хӀара Ӏасилга. Цу тайпара дика къахьет «Красноармейский» совхозера Мусаева, Мичурина цӀерагӀча совхозера Цуцаева кулгалдеча шурий-товарни фермай коллективаша а. Иштта, «Красноармейский» совхоза доаркаша Халидова Тамарас 2047 килограмм, Вацуева Зарас 2160 килограмм шура яьккхай хӀара Ӏаттагара. Шекх яц цу латта юкъеф юкъеф — Шекх яц цу коллективаша шоашламца кхоачашдергхилара.

Ш. ПОРШОЕВ,

Урус-Мартана района юртбоахама производственни управлене начальник.

ХӀАМА КХОЛЛАРАШ

«Малгобекнефть» НПУ предприятей, цехий коллективаша дика вӀаштӀехьбаьккхаб рационализаторски болх. Ер шу доладелча дена тха управленерча 250 гаргга болча рационализатораша кийчъяьй 309 рационализаторски предложени. Царех производствана юкъейихьай хӀанзалехьа 284 предложени. Цар пачхьалкхенна баь пайда 2034 эзар сом да.

ДикагӀволча рационализаторех лоархӀаш ва кӀоарга бурув деттача контора директор С. А. Темираев, цхьоалагӀча промысла слесарь И. Д. Николенко, электромеханически цеха мастер М. М. Баркинхоев, шоллагӀча мехкдаьтта промысла вокхагӀвола инженер С. Я. Паук, кхы дуккха баракш а. Къьстта чӀоагӀа лоархӀам болаш предложени кийч а я производствана юкъейихьар рационализатораша В. Эдильсултанов и В. Чумаченкос. Цу предложене шера бу пайда 48100 сом ба, хӀаьта нов. С. А. Темираева кийчъяьча предложене шера пачхьалкхена бу пайда 42505 сом ба. Иштта боккха пайда беш предложенеш производствана юкъейихьай рационализатораша ии. Мордвинова, Артюхова, Бородина, кхы дуккхачар а.

Тха мехкдаьтта промыслови управлене цахаддаш болх беш я ВОИР. Цу общества членаш ба 532 саг, хӀаьта НТО членаш ба 350 саг. Уж берригаш а хьинаре дакъа лоацаш ба рационализаторски изобретательски балха тӀа. Ер шу доладелча дена НОТ коллективаша дукха белхаш баьб. «Малгобекнефть» НПУ НТО Совет латт барӀ сагах. Цу совете вӀашагӀ а елла болх беш я йиъ секци: промыслови, геологически, экономически, механически. Укх шера НТО Совет хьежай 15 дешера. Цу даькъа керда техника производствана юкъе кхахьара гӀулакх мишта латт, предприятешкера, цехашкера, рационализаторски изобретательски болх мишта вӀаштӀехьбаьккхаб. Иштта уж хьежаб хьалдаккха мехкдаьтта совдаккхарах кӀоаргагӀа бурув тохаран перспективашка, керттерча производственни фондех мишта пайда эц, кхыдолча дешашка. Цул соагӀа НТО Совето чакхъяьккхай укх тайпара мероприяти: кӀаларча колашкеи юрски тӀоапашкеи кхачара бурув тохача хьалха латтача коллектива опыт йовзийташ конференци яьй. Кердача хьалашка болх бар толешагӀа хилар дӀадовзийташ а конференци яьй цар. Уж санна йола мероприятеш кхы дуккха а чакхъяьккхай.

Ӏилма-тохкамен производствонни балхен цехе «ЦНИПР» вӀашагӀ а елла 1968 шера дена болх беш я 4 сагах латта НОТ-а лаборатори. Цо цахаддаш тӀахьожач лоаттабу кийчъяь предложенеш производствана юкъе мишта кхухь хьожаш, царех хьабоала пайда меллаб хара. Эшача моттиге творчески бригадаша, цехий, конторий коллективашта методически новкъостал ду.

Скважинашта лаьттан кӀалха ремонт яра, капитальни ремонт яра гӀулакх мишта вӀаштӀехьдаьккхад хьожаш, иштта транспортни контора болх мишта вӀаштӀехьбаьккхаб хьожаш балхаш а даьд лаборатора укх шера.

Ӏилман лорда тӀа къахьегам вӀаштӀехьбаккхара лаборатора коллективо кийчъяьча мероприятешка хьож мехкдаьтта промыслови управлене техникo-экономически совета заседанешка. Царех лаьна сонам бу, уж мероприятеш производствана юкъеяхьара йола ха белгалйоаккх.

В. И. Ленин ваь бӀаь шу дузача дена сийлеца накъадахара Нохч-ГӀалгӀай Облсофпрофа кхайкаь конкурс хьал а лаьца хьинаре къахьегаш ба управлене еррига предприятей, цехий болхлой. Из конкурс дика чакхъяккхара управлене вӀашагӀъеллай центральни хьажара комисси. Хьажара конкурса кулгалдарг хӀара цехе, промысле, конторе иштта вӀашагӀъехкай хьажара комиссеш. Цу хьажара конкурсе дакъа лоацаш я 173 саг юкъе воагӀа 9 творчески бригада. Скважинашта капитальни ремонт ечеи лаьттан кӀалха ремонт ечеи, иштта автопарка болх вӀаштӀехьбаккхара кийчъяь мероприятеш кастта дӀабохьийтаргья областной хьажара комиссега.

Ер шу доладелча дена тха мехкдаьтта промыслови управлене кийчъяьй 24 мероприяти. Царех производствана юкъейихьай 10. «Малгобекнефть» НПУ предприятешка, цехашка, хержа а херже болх беш я массаза болх беш бола 13 совещани. Цу совещанешка дакъа лоац 456 саго. Ер шу доладелча дена 49 дешага хьежай совещанеш шоай заседанешка. Къьстта дика болх беш я кхаь промыслера совещанеш, кӀоарга бурув деттача контора совещани, кхыяраш.

Мехкдаьтта промыслови управлене коллектив вай республике эггара хьалха планированеи экономически стимулированеи керда системага а яьлча болх бе дӀайолаенначарех в. Цу кердача хьалаша дӀадедар дукха да. Тоаде дезаш хилар дерригa экономически хьокхамаш. Цу гӀулакха тӀадерзадаь дукха белхаш кхоачашде дезаш хилар экономически анализа лабораторе коллектив. ДукхагӀа йолча болхлой участкашка, бригадашка къахьегам Ӏилман лорда тӀа вӀаштӀехьбаьккхар. ХӀара шерра-шера мехкдаьтта промыслови управлене отделаша, конторaша, цехаша чакхъяха езача мероприятех лаьца комплексни планаш уттаю.

Уж чакхъяхара чӀоагӀа лоархӀаме я НПУ болх беш бола технико-экономически советаш, общественни бюрош. Укх дӀабахача итт бетта 38 заседани яьй технико-экономически Совето, хӀаьта 22 заседани яьй общественни бюрос. Цу заседанешка уж хьежаб арахецача продукцега дӀабола мах лохбара, материалех, оборудованех бизза пайда эцара санна долча дешашка. Дерригa цар къоастадаь дешаш 73 соагӀа да.

Ш. БУЗУРКИЕВ,

«Малгобекнефть» НПУ группкома инструктор.

КЕРДАЧОА—НИКЪ

Пятилетка йиьлагӀча шера керда техники технологически процессаши производствана юкъекхахьара шоаш тӀанийца дехкараш дика кхоачашду «Сунжанефть» мехкдаьтта промыслови управлене коллективо. Дукха ха йоаццаш укхаза хиннача заседане кердадараш балха юкъекхахьара гӀулакх мишта латт хьожача комиссе членаша дийцар укх шера 10 бетта даьча балех. Цар белгалдаьккхар № 6 йолча кустовой насоса боккъонца реконструкци яь хилар, № 2 йолча технически тип станце цхьаькха насос оттаяьй. Иштта йийцар цар капитальни гӀишлошъерий низаца групповой установкашта автоматизаци е лаьрхӀа оттаяь документаци.

А. МАЛЬЦЕВСКИЙ,

«Сунжанефть» НПУ керда техники керда технологически процессаши балха юкъеяхьара йолча хьажара комиссе председатель.

БЕТТА ЗАДАНИ КХОАЧАШЪЯЬЙ

«Грознефтеразведка» треста Октябрьски кӀоарга бурув деттача контора бригадашта юкъе хьалха латт мастер Серебряков Георгий Сафронович кеде латта бригада. Цо бурув тохаш я 3600 метр кӀоарга бурув тоха деза № 37 йола скважина. ХӀанзалехьа 2950 метр кӀоаргденнад бурув. Ханал ши кӀира хьалха кхоачашъяьй цо ноябрь бетта бурув тохара задани.

М. ЛЕВИН.

Колхозхой III-ча Ерригсоюзни съезда накъадолхаш

Молдавски колхоза 40 шу

Днестра йиста оагӀорахьа ула йоккха Молдавски юрт Чобручи — цӀий шоаткъа шу дизара юбилей ноябре белгалйоаккхаш йолча Ленина цӀерагӀча колхоза центральни усадьба. Молдаве бӀаьхагӀа болча боахамо В. И. Ленина лескеташ, юрта дӀарахой дахара социалистически эгалонаш ярах бола цун илеш боккъонца кхоачашъяьй.

Беркатеча лаьттай 7300 гектар я колхозе. Царех ши эзар гектар соагӀа дола лаьтта дӀалоац сомийи кемсийи бешамаша. Селлара дукхача лаьтташка обработка яра колхозага я 160 трактори, автомобили, 22 комбайн, 260 электромотор, кхыйола машинаш.

Пачхьалкхен хий тӀадоаладеча системерча киз болча насосни станцеша Днестра чура хий сомайи кемсийи бешамашка а кхашка а ухийт. Лаьтташка хий декхаро тешам лу ялата культурай, сомий, баьцахарий, кемсий хьувкъам лакха хургхилара. Консервни завода моттигерча филиале вакхйоаккхаш йолча продукцена реализаци ярах укх шера 5 миллион соагӀа сом доход хургья колхоза.

ХӀара шера хоазагӀа хула юрт, тоаду колхозхой хьал-торо, лакхалу цар духовни хьашташ. ЦӀеношка — радио, телевизораш. Шера 26 эзар сома мохьа тайп-тайпара литература дохк юртарча книжкай тика тӀа. ХӀанз колхозхой доалахьа я газови плиташ, барзкъаш дутта машинаш, холодильникаш, пылесосаш. Дуккхача дезалий шоай легковой автомобилаш, мотоциклаш а.

Юртбоахама производство дегӀаккхувлача толамаш дахарах шоазткъе итт соагӀа колхозхочоа СССР Союза орденаши медалаши еннай. Цкъа санна, дукхакъза а СССР ВДНХ дакъа лоацаш хиннай колхоз, дошон дотон массехк медаль еннай цунна.

Сурташ тӀа: (лаккхехьа) хьайбаш леладеча ферме, (лохехьа) Чабручи яхача юрта юкъ.

Е. ДРАЙШНЕРА сурташ.

ТАСС фотохроника.

ГӀИШЛОШЪЕРИЙ ГӀОНЧАШ

Пятилетка дийьлагӀча шера къьстта чӀоагӀа хьинар айлена къахьегаш я «Чечингсельстрой» треста чуйоагӀача аьшкабетона конструкцей завода хьу чакхйозахача цеха коллектив. Бетта план массаза а 115—120 процент кхоачашдо цо. Иштта къахьегар бахьан долаш хӀанзалехьа 11 бетта задани кхоачашъяьй цеха болхлоша.

Толамаш дахара керттера бахьан да цеха керте латтача къоначa специалиста Гортиков Султана ше керте латтача коллектива болх нийса вӀаштӀехьбаьккхар. Дукхьйашха балха венача хана цу цехе мастерилла къахьегаш хилар из. Организаторски болх цунна дика хоаш хилар белгалдаьккхар завода кулгалхоша. Цул тӀехьагӀа цеха начальниккалла хьожавир из.

Дуккхача шерашка хьинаре къахьегаш лакха толамаш дахарах треста предприятей, участкай, цехий коллективашта юкъе эгара хьалхарча коммунистически къахьегама сийлен цӀи елар цунна. ХӀанз цу эӀамтача коллективо доккхий социалистически дехкараш тӀанийцад В. И. Ленин ваь 100 шу дузача денга кхачалехьа пхе шера задани кхоачашъе. Цох из дог тайша я.

Дика бола беш хиларца цехе белгалъяьннай Мутаев Муса керте латта керх хьекхарий бригадеи Борисов Константина кулгалду плотникий бригадеи. Шоай смении задани тӀехкхоачашъерал соагӀа цхьаькха брак хилийтац цар балха юкъе. Иштта хьа а хьегаш хьалха латташ хьайоагӀа цеха коллектив завода сийлен Доска тӀа йоаьзай.

Вай республикерча юрташка хьалъеш йолча гӀишлошта хьувн материалаш Ӏалашъеш я цеха коллектив. ГӀишлошъерий хьашташ дизза кхоачам а деш пятилетка дийьлагӀча шера план толамца кхоачашъе лерхӀ цо.

М. ДУДАЕВ,

пенсионер.

Творчески къахьегарах хьахиннар

«Грознефтехимзаводы» объединене хьалха латтачарех я тха химически комбината коллектив. Итт бетта план хенал хьалха кхоачаш а еш, планах лаьрхӀачул соагӀа реализаци яьй цо массехк миллион сома мохьа продукцена. Арахецача продукцега дӀабола мах лохбара, бензь, электроэнергеи, кхыйола материалаш кхоярах планал соагӀа пачхьалкхенна баь пайда цхьа миллион соагӀа сом да. Керттера продукци арахецара план а тӀехкхоачашъяьй комбината болхлоша. Рентабельность боарам лаьрхӀа хинначул 0,9 процент лакхаьбаб. Дуккьал арахецача продукцега дӀабода мах лохбарах хӀанзалехьа кхоаьь яхча 150 эзар сом да. Къахьегама овсарле лаккъьяра задани 105,1 процент кхоачашъяьй.

КарагӀдаьнначох кхоачамбаь Ӏеш яц тха комбината коллектив. ДӀахо йодача хана къахьегама овсарле лаккъьярах алапена юкъера отношени нийса хилийтарах тӀехьа чӀоагӀа къовсам лоттабу цо. Уж дехкараш толамца кхоачашдара белгалъяьхкай цхьайола организационно-технически мероприятеш. Масала, автоматизаци е лерхӀ катализаторни комплексе кийчьеча ухаьа. вӀаштагӀтоха лерхӀ цехови лабораторешц. Механизаци ергйа мухь тӀаботтаран гӀера Ӏобаккхари долча халача балхашта. Цул соагӀа централизовании хьисапе цехашта мет эша материалаш центральни складера дӀахьухьйитаргья.

Итт бетта цхьаккха цех яц тха комбинате бедал, материалаш, реагенташ кхоьра задани кхоачаш не еш. Планал соагӀа кхоьй бӀаьш тоннаш бензол, газови бедал, кхыйола продукци. Къьстта дика латт электроэнерги кхоьра гӀулакх укх шера тха комбинате. ДӀабахача итт бетта кхоь электроэнерги 5,5 миллион киловатт-сахьат да.

Тха комбинате цахаддаш дукха белхаш ду производство эргаиккхаре тӀехьа. Уж тӀаерзадаь да производства экономически эффективность лакхъяра. Укх шера дукха организационно-технически мероприятеш чакхъяьккхай. Уж тӀаерзаь я арахеца продукци дуккхагӀа хилийтара, продукци дикагӀа лаккъяра, дӀабохийта бедали энергии кӀезигъяра. Кердача конструкцех йола осушителаш дӀаоттаяр бахьан долаш вӀаштӀехьдаьлар арахеца пропилен дикка дикагӀа хилийтен цунна кӀезигагӀа тӀунал хилийтен. Омеление колоннашта модернизаци ярах гидроперенос арахецача агрегатий къахьегама овсарле дикка лакхъелар. ВӀашагӀ а елла хӀанз караерзаеш я бутилендивинильни фракци хьакъоастаеш йола установка. Газашта сепарацеца узлашта реконструкци яр бахьан долаш гидротоаре цехе зехье лоаш хийна спирт дукха а кӀезигагӀа хилер.

Цехашка яхе ца Ӏеш цу тайпара мероприятеш чакхъяьккхай комбината лабораторешка а. Кийча а яь производствана юкъейихьай продукцена анализа яра йола физико-химически методаш. Цо торо хилийтар цу балха тӀа йоаеш йола ха кӀезигье, иштта тоадир регулировка яра балхаш а. КӀезигагӀа бола фе компрессорашта меттел турбокомпрессораш оттаяр бахьан долаш планах лаьрхӀачул соагӀа шера кхоь электроэнерги ах миллион гаргга киловатт-сахьат да.

Уж а кхы а мероприятеш чакхъяхача хьинаре дакъа лаьцад комбината рационализатораша. Дика вӀаштӀехьбаьккхаб оаха рационализаторий болх. Дукхьал ийс бетта рационализатораша кийчъяьй 734 предложени, царех производствана юкъейихьай 528 предложени. Цар пачхьалкхенна баь пайда 500 эзар сом да. Рационализаторски балха итогаш яьчул тӀехьагӀа из болх дика вӀаштӀехьбаьккхарах №№ 108—110, 15, 133—135, 45 йолча цехашта ахчан преми хьоайир.

Комбинате хьалха болх беш хиннача холодильникашта метта эрганьха керда холодильникаш оттаяра рационализаторски предложени эзар К. С. Орехова. Из бахьан долаш кӀезигделар спирт хьадоаккхача дӀаухийта этилен. Цо шера бу пайда 6 эзар сом да. Компрессораштеи насосаштеи эша поршенеи гӀоазарч хьадара технологи хувцара предложени елар новкъосташа Асадче, Еремина, Несветаева, Склярова. Цо шера кходу 18 тонн чон, хӀаьта пачхьалкхенна хула пайда 10 эзар соагӀа сом да. Иштта кхы лоархӀаме дукха рационализаторски предложенеш балха юкъейихьай кхыча рационализаторaша а.

В. И. Ленин ваь бӀаь шу дузача денна сийлеца накъабахара шерре социалистически яхь йоаржаяьй комбината болхлоша. Цу яхье хьалдаре моттиг яьккхай Ф. Е. Качанов керте латтача ворхӀагӀча цеха коллективо. Цунна хьожаяьй комбината карара-кара тела ЦӀе байракх а. Спирт доаккхара цеха ца эша бедал Ӏалаш вьй коллективо, дикка лохбаьб арахецача продукцега дӀабода мах, хӀаьта къахьегама овсарле лаккхара план 13,3 процент лакхаяьннай. Иштта дехкъеннай арахецача продукце дикал а. Технологически цехашта юкъе шоллагӀа моттиг яьккхай Ю. Н. Колков керте латтача № 12 йолча цеха коллективо. Товарни продукци арахецара итт бетта задани 101,8 процент кхоачашъяьй цо. Арахецача продукцега дӀабода мах планах лаьрхӀачул 2,52 процент лохбаьб, хӀаьта къахьегама овсарле 11 процент лакхъяьй. Иштта тӀехкхоачашъяьй производствана юкъе рационализаторски предложенеш яхьара задани а. ГӀойла йолча цехашта юкъе хьалхара моттиг а йоаккхаш карара-кара тела ЦӀе байракх еннай цоа. Кавриелов керте латтача цеха коллективана. Уж санна хьокхаме къахьегаш кхы дукха а коллективаш я тха комбинате. Массаза а сменан задани тӀехкхоачашъеш хьинаре къахьет аппаратчикаша ии. Медведева, Юровске, слесараша Ракитске, Дементьева, Никитина, машинистга Гладкова, кхы дуккхачар а.

Московски фабрика ткачиха М. С. Иванниковас дӀайолаяь инициатива дог раьза хиина хьая а лаьца чӀоагӀа къовсам лоаттабу комбината болхлоша кхоьча бедала чотах. В. И. Ленин ваь бӀаь шу дузача дийнахь болх бара. Цу даькъе цар тӀанийцад цхьий социалистически дехкараш. Тонн спирт арахецача дӀахохийта этилен 0,3 процент кхоа, хӀаьта тонн полиэтилен арахецача дӀайохийта бедал — 0,34 процент кходе. ТӀанийца социалистически дехкараш хиинкаша толамца кхоачашду. Цу шина производстве кхоьча бедала чотах, хӀанз довзача толамашка хьежача, тха торо хургья 1970 шера 21—22 апреле химически продукци арахеца.

Укх шера хьалхарча ах шера тӀанийца социалистически дехкараш толамца кхоачашдаьлга шоашта хайча комбината болхлоша шоай торонашка а хьежа керда доккхий социалистически дехкараш тӀанийцар. Хьалха тӀанийца хиннача социалистически дехкарех шера план 25 декабре кхоачашъе еш яр, хӀаьта кердача дехкарех 23 декабре кхоачашъе лаьрхӀад цар шера план. Йиъ процент лакхъе лаьрхӀад къахьегама овсарле а, хьалха тӀанийцача дехкарех лакхъе лаьрхӀа хиннар ши процент мара йоацача. Керда тӀанийца социалистически дехкараш а толамца кхоачашдеш я тха коллектив. Продукцена реализаци яра итт бетта план 23-ча октябре кхоачашъяьй, къахьегама овсарле планах лаьрхӀачул 5,1 процент лакхъяьй.

Иштта хьинаре къахьегаш тха комбината колективо даьхача толамий лакха мах баьб. СССР Министрий Советеи ВЦСПС-и карара-кара тела ЦӀа байракх а луш хьалхара преми хьожаяьй тха коллективана.

В. СКРЕБНЕВ,

Грозненски химически комбината керттера экономист.

ХЬАЛХАРА ГӀА

В. И. Ленина 100 шу дуза юбилей дика белгалдаккха лаьрхӀад Назьяровча «Октябра 40 шу» яхача совхоза болхлоша. Барт тайна цхьан дезала мах санна оагӀагӀйбаьннаб уж шоай боахама экономика дӀяра, из рентабельни хилийтара. Зехьа йовц цар уйлаш, хьега къа.

Из хьакьех дукха ха йоаццаш укхаза яьча итогаша. Ялаташ кхедара план 110 процент кхоачашъяьй совхозо. ХӀара Ӏаттагара дӀадахача шерапа нийсдича 168 килограмм шура дукхагӀа йоаккх, кхоачашъяьй пачхьалкхенга дулх, тха дохкара задане а.

Укх шера тешшаме рентабельни хилара гӀа баьккхаб цу боахамо. ДӀадахача шера баь пайда 22 эзар сом бар. Укх шера из 100 эзар сомага дӀаккхача шегаш ба еча расчеташка хилла.

Района совхозашта юкъе дӀахьа тела ШӀе байракх цу совхоза директора кабинете латт хӀанз. Из яьккхай кхоалагӀча квартале яьча итогех.

М. НАРАЕВ.

«СЕРДАЛО»

3-гӀа оагӀ., 20 ноябре, 1969 шу.

НАЬКЪАШКА ЗЕ-ЗУЛАМ ЦА ХИЛИЙТАРА

Укх шера наькъашка хиначу зуламийн анализ йича гучадаьлар уж совдахартул кIезигагIа ца хилар. Наха зулам а пачхьалкхена зе а ду цар. Цар тохкам бича гучадоал улицашкен наькъашкен хулаш дола зулам дуккагIча даьккъе лелара правилаш телхаяр бахьан долаш хулла. Уж правилаш телхаю общественни а шоай доалахьарча а машиний водителашех гIашлоишеи. Цар а вокхар а уж правилаш телхвергйоацаш гIулакх де деза. Бакъда водителашкара хьадехараш дукха а бирса а да, хIаьта гIашлоишта милиционеро бехк баккхарал совгIа деш хIама дац. ДуккагIча даьккъе гIашлой бехк боацараш сапна кIалхара бул. ХIаьта цар бехках хул наькъашкен улицашкен хулаш долча зуламий кхоалагIа дакъа. ХIана оттадеш да лелара правилаш телхеярах бахача наха административни бехк бергболаш. ГIулакх даттац правилаш толхаярах дукхьала гIод тохарах. ГIулакх толхаду бахача наха улицашка лелара правилаш кIоаргагIа дIайоазийташ боли кхетама болх кхоачамбоацаш беш хиларо. Машинаш улицашкен наькъашкен дукха хилар бахьан долаш хала да лорадуш нийсен лела.

Цудукъа кIана ха кхачай бахаза наха цIенхаштта лелара правилаш Iомаe. Из болх бе мегаргбар профсоюзий организацеша. ХIара пехе, коллективе хIана яц аьнна мa йиа ДОСААФ-а комитеташ, цар ма Iомабой водителаш, мотоциклисташ. Шоай коллективашка кхераизленах даьца хьехамаш де мегаргдецарий цар. Автомобила шерра, паргIата никъ безв, хIаьта из гIулакх дийцига ду транспорт дукхагIа хилара, из сиха лелара доархIам а ца баш. Никъ гетта хилар бахьан долаш скорость лаьгIъе езаш хул водителаш.

ХIана Российски федерацие юкъера технически скорость сахьата 30 километр мара яц. IалмахоIша даьрхIача 3 процент из скорость лакхйича итташ эзараш автомобилаш гIаккетар савва хIама хургдар.

Скорость лоха хилари пробкаш новкъа хиина Iац укказа. Гормозашен моторашен деш дола таташ чIоагIа новкъа хул, цо лазар ду сага нервни системана. Из теркал ца дича дарелаш. Цудухьа транспорт нийса лелара гIулакх ца дича, транспорт нийсъяра хIанзара технически средствий юкъе ца йоалайача ерташ.

Нохч-ГIалгIай АССР МВД госинспекце хаддана лех транспорти средствий нийса леларгйоса наькъаш. Духхьал укх шера советски, коммунальни, наькъа организацеша юкъейоалавый транспорт нийса лелара 19 предложени. ГАИ къежай граждаша цу хьакъехьа хьачуеннача 40 заявленеги предложенеги. Из деррига даьд транспорти гIашлойи нийса лелийтара.

Цхьабакъда цар дукха хIама тоадаьдац. Грозненски электросетеи город тоаяра комбинатои кIезига йоакхо ю транспорт нийса лелара технически средствейи наькъашкарча сигнальни белгалоний. ХIаьта из дар цар дуккьалара дехар да. ХIара денна тайн-тайнара йола эзараш машинаш чаккхйоал Грознера Краснознаменни, Маяковске, Ленина цIерагIа улицаш ыIашагIкхетача гIолла. Транспорт нийсъяра средствашца хилар бахьан долаш дуккхалла зулам даьнйад цига. Госинспекце дуккхаза а хьохадаьд коммунальни боахамга цига колонкови светофораш оттае еза, аьнна.

Кхы дикагIча хьал тIа дац гIаш нах уха наькъаш а. Автомобилаша шоаш лелача гIолла бахийтац гIашлой, хIаьта сацц-сацца Iоюца гIача массе тайнарча будкашен торгови киоскашен шоай новкъа паргIатта дIабахийтац уж. Будкашен киоскашен йогIера духьал хилар дац укказа дуцар, авареш хургйола хьал оттадеш уж ма юагIа яхилга да.

Иштта йола киоскаши будкаши я Грозне А. Шерипова, Х. Нурадилова, Чернышевске, Ленина цIерагIча улицашка. Цар шоай новкъара боах гIашлой. Из тайпа хьал оттаду трамвайни автобусийи диспетчерски пункташа а.

Наькъашкен улицашкен къахьтта зулам дола бехача наха. Гаражера араваьлча 30 минут ялалехь 10 шу даьнла йиIиг а кхаш авари йир «Севкавнипиремстроймонтаж» треста СМУ шофера Баннова, велха хиларах. Цу бахьанах иштта йола авари йир Шелковской ремстройучастка шофера Эсмерханова а. Иштта дола масалаш кхы а доаладе йиш я. Тамашe хIама да коллективашка маларaш мелача наха дукхьалара къовсам лелара доттабеш хилер. ХIаьта цхьаболча кулгалхошка га а доах шоай мена бехача шоферий.

Авареш ца хилийтара гIехьа къовсам лоттабар дукхьала цхьан госавтоинспекце лекхар хилла Iац, из предприятей, колхозийи совхозийи гаражий кулгалхой, ерригача общественноста гIулакх а да. Транспорт зе-зулам ца деш лелара лаьрхIа бахача наха хьехам бе леккхарийла я моттигера радио редакцеши районни газеташ.

Дукха ха йоацаш госавтоинспекце болхлой городе Назране бахха хилар, цига транспорт лелара гIулакхага хьажа. Цига холуш дар ушкава гIашлоша лелара правилаш башха теркал ца еш хилар, къьастта бераша.

— Иштта хьалашка болх бе хала да, йоах Назрановски АТХ такси водитель волча Мальсагова. Моттигерча Iаьдало цхьаккха хIама дац транспорт лелара правилаш телхаярашта дукхьал, — аьлар цо дIахо. — ХIама аьац цох аьлла радиос а, кхьа цул изьабац районни газета а.

Автомобильни авареех цахи рузкъей лорадар вай массане а лекхар да. Транспорт лелара правилаш йиза дIайовзийта еза бахача наха, транспорт гIайгIеи бален боацаш, нийса лелашга вIаштIехьдаккха деза.

А. ЧЕБУШЕВ,
Нохч-ГIалгIай АССР МВД ГАИ дорнадзора воккхагIвола инспектор.

Социалистически Къахьегама Турпала а Франце къамаш турпала а Порик Васил лоацача, цхьабакъда, сийдолча хилар, дукхена моллагIа тIом болча хана кхуьна карагIдайначи легендарни хIамаштa кетадаь хи А. Довженко цIерагIа художественни кинофильмий Киевски студе арахецдола «Лейтенант Базиль» яха керда кинокартица. Ши серийола дола из лицто режиссера Ю. Лысенкос оттаду. Сценари къоайй цо къоавача украински историкаша Ж. Журибедаца цхьана.

СУРТА ТIА: керда фильм доакхача (аьрдехьари аьттехьа): лейтенант Базиль — Луганский украински музыкальни театра артист Михаил Голубович, Станислава — «Мосфильм» студе артистка Лысенко Ольга, режиссер-постановщик — Лысенко Юрий, оператор — Слуцкий Наум.

Ю. Мосенжника сурт.
ТАСС фотохроника.

УНАХЦIЕНО ЛОРАЕШ

Медицински институт йистедаьккхача Хьамид шийй юрта лорал де воагIаргхиларга сатувсар АтагIарча наха. Шийй юрта ва безам болаш Хьамид хиннавале а, Министерствас Iалхан-ГIале хьожавир из. Къонача лоро комсомольце Алзоров Хьамида укхаза дIадоладир шийна дукха деза гIулакх.

Юртарча цехапа безаме, Iимерза, залел леладеш ва Хьамид. Цо дега дика а хеташ ду лазар хинначоа дарба. Ше волча хьалоадургвоалачи унахочоа гIо де массаза а кийча ва Алзоров.

... ДогIа цалхаш безаме йоацаш бийса яр. Бийсан кхо сахьат даьннача хана кер чу лазар а этта, хала хилар йоккха саг. Больница гаьна яр. Саготтденна хьайбар йоккхача сага вoI. Шоашта гаьна воаццаш вахача шофера Шовхалов Зауде машинаца Хьамид воалавир цо. «Апендицит да, чехка городе йига еза из», яха уйла яр гулбеннарий. Бакъда, Хьамида сиха къоастадир цунгаcа дар апендицит а доцаш жамарашка лазар долга. Дарба де воладир лор. Молхаш молафир, ма ха тIехар. Цхьа те яьннача гIолла симеттадера унахочун.

Иштта йоали моттигаш дукха вийсу Алзоровга.

Я. ЦУЕВ.

НАХА ЭША САГ

Массехк шу мара дац Бекбузарова Рабия МалгIабика района Янаркъе тика чу болх беш йола, цхьабакъда, хIанзале а наха езаш а йовзаш а йола боахло хинна цех. Рабя балха тIехьайиса е цо хаша хьалха шийй тика дIакъайлда моттиг цийкъенашп. Лоаи цIена, саваргIата хул тика чу. Наха ховеташ дола товар хилийта хьож Рабя шийй тика чу. Из гучадоал предложенейн жалобайн книжка тIа хьежача. Дукха дI Рабена баркалаш яхаш наха даь йоазош. Цкъа юкъе ба гIулакхера нах, балхлой, цIен-ноаной. Белгалбоах Рабе болх райПО кулгалхоша а. Сийлен грамоташ тел, баркалаш кхайкаду.

ХIаьта дукха ха йоацаш цу тика заведующелла хьожаяьй Раби.

Шийна хоавтех кхоачам бац Бекбузарова Рабе. Цхьан хана кхьаьела бахьанаш хиларца юкъейIица дешар юхаметтаеттаде деза. Сайрийнарча школе деша яг1а па. Йиза деш. Школа йистеяьккхача кооперативни техникуме деша яха лерхI Рабе.

М. КАРТОЕВ.

АУДИТОРЕШКАРА — КХАШКА

Цхьа шу дIадодац тха юртбоахама техникума дешархоша Назранерча ахархошта новкъостал ца деш. Тха церна новкъостала дола эггара хадагIа йолча — юккера хьункъам чуэцача хана.

Укх шера цхьа бутт совгIа хо яьккхар тха 200 дешархочо «Экажевский» совхоза кхашка.

Фу лераш йитар оаха кхашка, мел хьинар тоъар тха хьалхашка оттадаь декхар дхоачашде?

Лоаццa аргда аз. Тха дешархой массайахьа хилар: кIа дIадувча, хьажкIаш, коартолаш чуэцача, кхашта удобренеш етта самолет йоттача, фермашка, хьатташка, кхычахьа. ДIа-юха екъеннача группашв, цар кулгалхоша оаха шоашта хьалхашка оттадаь декхараш кхоачаш а дир. Новкъостала беьхка нах боахема эшшача онгарча кулгалхоша дIа-хьо бекъара метод тхона пайдане а тIехьагIа лелае мегаргйолаш а хет.

Тха эггара йоккхагIа йола группе хилар совхоза аIа хаза волча звеньевой Итазов Берса кхай гIара хьажкIаш чуэцаш. 5000 центнер «Стерлинг» яха хьажкIаш дIаяхийтар цар хьатта. ХьажкIаш оаха цIена хьо ца яьхача санна хеташ хилар Берса. Цудухьа хьажкIаш чуийца яьнача гIолла цIаьхха а чакхбаьлар дешархой кхай тIа гIолла шоаш ца ховш йита хьажкIаш хьо а элар. Звеньевой чIоагIа раьза хилар цу гIулакха.

Тха дешархоша керда а керда хьатта тIара хранилище дIачуйиххьар 500 тонн герега коартолаш, кхашка фу дIадувча дIадахьа ялат тIадеттараш а уж бар. Цар даь деррига балхаш-м дийца а варгвац.

Совхоза оаха яьккхача юкъа тхоай кулли, тхоай демократи, тхоай бехктоккам, тхоай творчество яр тха. Цудухьа тхона дикагIа а халагIа а дар. ХалагIдар, юртхошта, совхоза къахьегамхошта хьалхашка шоашта эхь ца хилийта гIерташ дешархой хиларца, дикагIа дар — команда тераш ца боаза нах а боацаш техникума преподавателаш хиларца. Цар хьинар дикагIа дIахоь, дIаиц дешархоша.

ТIадоагIача шера а юха дахо дешаргда тха, цу совхозе ца долхе а, кхычахьа. Цудухьа хIанзехьа а дIадовзийта лоа пайда дукхагIа хургболa гIулеих.

Нагахьа боахам лерттIа кийчлац шоашта новкъостал де боагIа дешархой хьатIаяца. Иштта укх шера «Экажевский» совхозе тхона (200 сага) 70 тускар а ца луш 100 тускар дешнадаларе къахьегама овсарле лакхагIа хургьяр. ЦаI. ШоллагI-даде, тхо хьадоаггIашта дешархошта шийй хаппеда дола хIама кийчда тха йиш хургйолаш совхозо Iалаш хьалара тха тхоай уж продукташ лехаш районе гIолла машинаш дIа-юха лехка езаргьяцар, дешархошна хIама ца дуийташ ха тIехьа а йоахаш. Оаха яхац цииз боацар, де ца могар де. Оаха яз оахош новкъостал деча кулгалхошка тха боккхача низах бизза пайда эцар шоашта лоин, оашоша дIадехача хана тхо доагIалгa а ха, тхона шоашкара фу эш а хьажа.

Вешта аз хIана яхар-м тIехьален да. ХIана тха дешархой шоай аудиторешка юха чубийрзаб. ДукхагIа безам тIабаха деш цар, дика хет шоаш наьсархоша хьадкхебаь божиза хьункъам чуэцача юстаро ца яьнна.

А. БИТИЕВ,
Назранерца техникума физически наггам балара кулгалхо.

ХАОТТАМ

Тахан республика гIоллен Грозне хуецалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш, делккъелца цхьацадайоача моттигашка доах а доаллаш, малхбузехьара гIаьххьача боараме мух а хьекхаш ха хила а фегара температура республика гIолла 8—13, Грозне 10—12 градус йовхал йолаш хила а тарлу. ДIахорча шин денна шин буса хуецалуш морхаш а йолаш, цхьацадайолча моттигашка лаьгIо делхаш догIа а долаш, малхбузехьара гIийло, гIаьххьача боарамга кхоачаш мух а хьекхаш, бийсашка 3 градус шелалгхоа 2 градус йовхалги денош 10—15 градус йовхалги кхоачаш фегара температура а йолаш ха хила тарлу.

Метеостанци.

Редактора заместитель
А. А. МЯКИЕВ.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

ВЬЕТНАМ ХЬАЛЛОАЦАШ

ЛОНДОН. Ерригача Англе гIолла дIаьржай Вьетнамерча ВIашагIкхийттача Штатий агрессена дукхьалрча выступленеш талгIа. Вьетнамерча тIема дукхьалара митингаши демонстрацеши хиннай Лондоне, Глазго, Гулле, Ливерпуле, Эдинбурге, Бристоле, Абердине, мехкарча кхыча городашка. Митингашкеи демонстрацешкеи дакъа лоацаш хиннача эзараш нахаз дIадийхар къиза тIом соп чаьна сецабелга.

ЛЕЙПЦИГ. «ГДР-а халкъо дIаха а кхоачамдергда Вьетнаме бакъ гIулакх сахагIа хотдиккхар дукъе лоттабеча къовсамера шийй дунен халкъашта юкъера декхар. Шоай къовсаме цхьа бац тха вьетнамсиц доттагIий», — хьакхайкадир ГДР Пачхьалкхен совета члена Гаис Роденберга митинге. ПаргIатача немецки профсоюзий объединене, аьлар цо, 100 миллион марка гулый Вьетнама новкъостала фонде.

БОНН. Укх тIеххьарча деношка Вьетнамерча США тIема дукхьала чIоагIа демонстрацеш хиннай Малхбузен Германе.

Тайп-тайпарча городашка США тIема гIулакхаш тIара нахи чиновникаши бахача «американски культурни центрашкахьен» гостиницашкахьен ухар демонстранташ. Улицашка арабаьнна бар Дюссельдорфера, Дуйсбургера, Эссенера, Кельнера, Билефельдера болхлой, гIулакхера нах, студенташ, дешархой. Дукхача транспаранташ тIа — агрессиний тIом соцабелгах дола дIадехараш.

Полице йийхкаболлашехьа а, Вьетнамерча тIема дукхьалара йоккхача манифестацие моттиг хилар иштта Франкфурт-на-Майнера централни улицашка. Штутгарте цигга городашкара тIаьхьа полицейски отрядаший цхьана лелар стрaнташ лехкабе гIертар моттигера полици. Фленсбурге демонстраци йолча хана нах сан лаьцав.

РИМ. Укхаза хьалхахьеча хьачегIа, Тель-Авиверча США посольства здане хьалхашка Вьетнамерча американски агрессена дукхьаларча протеста демонстраций прогрессивни гIозараша. Дукхача наьха демонстрацена юкъе дакъа лоацаш хинираша айбацыоаццa хьора Къулбехьен Вьетнам мукъалкхара Къамий фронта байракаш Вьетнамера американски интервенци бехкe еш дола плакаташ. Демонстранташа лозунгаш кхайкадора США-и цар сателлитийи бу сов чохка вьетнамски консульствашкахьа американски ыаттан тIара дIабоаккхалга а Вьетнама халкъа ираьхьара юкъегIертилга доацаш шийй кхел шийга къоастайита бокъо дуга а дIадехаш.

(ТАСС).

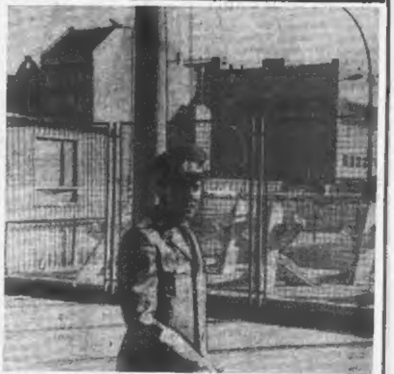

БЕРЛИН. Укхаза гIолла дода ГДР пачхьалкхан доазув.

Ер сурт даьккхад тIаьхьагIолла Малхбузен Берлина территори дIайоладуча Бранденбургски воаллаIараша гаьна йоацаш эгIача контрольно-пропускной пункта юхе.

Г. Соловьева сурт.
ТАСС фотохроника.

ИЗРАИЛА КЪИЗА ГIУЛАКХАШ

Амман, 18 ноябрь. ТАСС корр. В. Носова хоам бу:

ДIалийцача Iарбий лаьтташ тIа баха нах «барта боллабе», оккупационни Iаьдалоша нарга цхьана гIулакхаш лелайта гIерташ израильски агрессораша деча нехех хIама хилац. Цунна тешал ду палестински дукхьало дIалийцача территорешка бахача наха юкъе моральни материальни гIулакхашта тIа-тIа чIоагIагIа хьалдоацаш хиларо. Кепийсашко доагIа хоамегIа, укх тIеххьарча кхаь дийнахь 30 совгIа операци яьй палестински партизанаша израильски бIуна дукхьала, хIаьта из бахьан долаш оккупанташа дукхий эсаш хиппад нах боабеши техника йохееши.

Событеш дегIалхаро чIоагIа сатеш болбаьб оборона министра Моше Даяна багагIа Iарбашта цхьатарра террор тIаоттаергья хлам кхерам тIатувсаш йолча Израила доал дерий. Израильски салташа 30 сага чоашаш а еш городашка Ромаллех (дIалаьца Иордане территори) Газен бахача Iарбашка болча мадорча наха дукхьала чаккхьаьхача къиза гIулакхаша тешал ду. дIалийцача районашка баха Iарбашка бола нах кхерабара израильски Iаьдалаш нацистски методашка дьнна хьалара.

ЛЕНИНИЗМ—ПОРП-а ИДЕЙНИ ЛАРД

ВАРШАВА, 18 ноябрь. (ТАСС). В. И. Ленин ваь 100 шу дизар Польше дездегга ерригача парте а деррагача халкъа а юкъара маIан долаш хургда, аьлар ПОРП-а ЦК Политбюро членалла кандидата, ЦК секретара Я. Шидляка ПОРП-а ЦК йиьлагIча пленуме яь а тахан газеташ тIа кепатеха аравьякха а йола дунен халкъашта юкъерча пролетариата баьчча 100 шу дизара юбилей халкъа Польше езъяра хьакъехьа доклад ше еш. Торжествашa керттера лерeIар, белгалдаьккхар цо, — «Ленинец ленинизмаи тха керттаи Польша кхелашa вIашагIкхьалкхара яь творчески влияни дIаьхккхар а хIаьта иштта ленински идеяш часе оагIорахьарен кIоартен дIайоаржаяр а.

Шийй деррагача гIулакхашка Польски вIашагIкхийттача болхлой парте хьалхле лелаю халкъа Польша хьалашка творчески юкъекхухьаш йолча ленинизма принципашка, белгалдаьккхар оратора.

В. И. Ленин польски болхлой класса сийлахь-воккха доттагIа а хьехархо а хиннав, аьлар Я. Шидляка. Ленина тIехамеш гIулакхашкен хоалхамболдаш йола влияни яьй польски халкъа йхела цу хIаьзарча исторе лоархIаметIарча шин этапe: из дал доагIа бIаь шу гергарча хала шийй лоIавe дувцаш дохлла из коргамукъа даларах, Польша гитлеровски гIаьрахей Iаьзоа кIалхарьяккхарах, тха халкъ социализм хьалъяра наькъа тIа даларах.

Ленински стратегеца хьалхле а лелаеш, ПОРП-о кердача стройна лардаш кхай, тахан толаме кулгалду халкъа Польша социалистически наькъаца дегIавхара лакхагIа дола декхараш кхоачашдара. Къамаш хьалашкa творчески юкъекхухьаш йола ленинизм ПОРП-а генерални наькъа идейни теоретически лард а дийна дIаэттай.

Халкъа Польшен Советски Союзи, ПОРП а КПСС а вIашагIъюкхайолийт марксизма-ленинизма идеологи а къамий пачхьалкхелийн вахара хьашташ а цаIаш хиларо, аьлар оратора. СССР-ца цхьоагIо ехкжалеша эггара чIоагIагIа бола тешаме лоархI польски халкъо.

Ленина идеяш, аьлар Ян Шидляка шийй къамаьл чакхдоаллаш, социализм хьалъяра керда декхараш кхоачашдеча, польски халкъа вахар эргадоаккхача, Советски Союзцарен кхыча социалистически мехкашцарен доттагIал чIоагIдеча, империализмаца дукхьала, ерригача пачхьалкхенаш машаре хилийтар дукха къовсам лоаттабеча Польски вIашагIкхийттача болхлой партена йола лард я.

Куба Республика. Хьалха дIавохалуш йоацача ушало Кубай вокх территорех дIахоадаь хинача Сапата яхача ах гIайренах советски Iаьдал эттачул тIехьагIа чIоагIа дуккхазаиа салоIа моттиг хиннай. Укхаза Лагуна де Тесорро яхача Iам тIа къахьегамхой дезалашта 42 цIа хьалдаьд.

Когаш тIа латтача цIеноша дагалоахийт эггара хьалха Кубе баха хайшача индейций цIенош. Цу кепара хьалъяьй гIонна йола помещенеш а — ресторан, складской помещенеш, тика. Нагахьа мара ца нийсалуча хьун тайнлех хьадаьча, тIера пальмови гIаца къайла тхов болаш долча цу тайпарча цIеношка сапаргIата доаккхаш шийлен цIенен фо да. Хоза товш керда оттаь цIеношка мебель. ТIехаппахьарча цун сурто иштта дагайоахийт гаьнна хьалха дIаяха ха а, цу цхьан хана по кийца цхьана тарью хIанзара паргIатонаш а. ЧуIеча цIеношка массанахьа а электрически плиташ, холодильникаш я.

Сурта тIа: Лагуна де Тесорро яхача Iам тIа къахьегамхоша сапоIача моттига юкъ.

С. Преображенске сурт.
ТАСС фотохроника.

СПОРТ

СССР шахматни чемпионат дIайолалу

ХьалхагIа оаха хоам мабарра Советски Союза командий хьалхле яккхара цхьайттлагIа шахматни чемпионат Грозне хул. Тахан саррахьа В. И. Ленина цIерагIарча культура Дворце дIайолалу уж яхьаш. ХIаьта селхан чемпионате дакъа лоацараш кхаж тосcаш хилар. Итт командий чемпионат хиннай вай мехка, церна юкъе Советски Союза халкъий спартакиада яхо лоазар а долаш. Шин тайпара хул мехки чемпионаташ. Союзни республикайи Москве, Ленинграда городийн командаш гIашагIкхеташ да цхьа тайпа, шоллагIдар — шоай лоIамерча спортивни обществайи ведомствайи командаша къовсамаш латтадеш. ХIанзарча чемпионате дакъа лоацаргда союзни республикайи Москва, Ленинграда городийн командаша.

Ала деза укх тайпарча яхьашка дакъа лоацаш московскичаша диъазза чемпиона цIи яьккхалга. Кхозза - кхозза чемпионаш хиннаб Ленинградаи Российски федерацен шахматисташ.

ХIара команда юкъе дьалха санна итт а воацаш шийтта саг ва. ХIаьта Грозне лоазаргья Москва, Ленинграда, Российски Федераце, Украина, Белоруссе, Грузе, Азербайджана, Латве, Казахстана командаш. Веррига а 117 саг. Дунен халкъашта юкъера 18 гроссмейстер венав яхьашка дакъа лаца. Московски командана юкъе ба гроссмейстераш В. Смыслов, Д. Бронштейн, Ю. Авербах, Е. Васюков, Р. Холмов, В. Либерзон, Л. Шамкович, дунен халкъашта юкъера мастер А. Кушнир, мастер Ю. Балашов, Москва чемпионка Н. Медведков, Ленинграда командана керте латт гроссмейстераш М. Тайманов, С. Фурман, дунен халкъашта юкъера мастер В. Осмос. РСФСР-а командаца ба гроссмейстераш А. Зайцев, В. Антошин, А. Лейн, дунен халкъашта юкъера мастер С. Аверкин, В. Цешковский, хагийча наха юкъера дунен чемпион А. Карпов.

Яхьашка дакъа лоацаргда гроссмейстера Л. Штейна, дунен халкъашта юкъерчи мастера В. Савона, мастераша М. Подгаеца, И. Платонова, Ю. Сахарова (берригаш а Украинера), гроссмейстераша А. Гипслиса (Латви), Э. Гуфельда (Грузи), И. Болеславске (Белорусси), мехка кхозза чемпионка Н. Александрия (Грузи), дунен халкъашта юкъерча мастераша В. Багировах Т. Затуловскен (Азербайджан), кхычар а.

Укх чемпионате дакъа лаца лаьрхIа цхьабола цIи хеза шахматисташ Грозне хьабаьха вIаштIехьдоацаш бисаб. Цун бахьан да укх яхьашка цхьан хана дунен халкъашта юкъера турнир дIахьош хилар. Испане бахаб дунен чемпион Б. Спасский, дунен экс-чемпионаш Т. Петросян В. Корчнойи, Югославе бахаб дунен экс-чемпион М. Ботвинник, гроссмейстераш Л. Полугаевскийи Е. Геллери. Могаш воацаш ва дунен экс-чемпион М. Таль.

Яхье лоазаргья ерригa а 432 парти. 3-ча декабре тIеххьара лоазар хургда. Котъяьннача командана луртья физкультуран спортан Ерригсоюзни комитета дIа-юха тела кубок. Спортсменашта — дошо медалаш. Кхьча шин призера а совгIаташ лургда.

Нохч-ГIалгIайчен физкультурни организаце, республикански шахматни федераце, производственни физкультурни коллективаша хьаьший тIаэцара дика кийчо яьй. Моттигерча физкультурни, спортивни, общественни организацеша, моттигерча газетий редакцеша призаш кийчъяьй котбаьнначарна лаьрхIа.

А. ЦИЦКИЕВА.

ЛадувгIа, хьажа

20 ноябрь
РАДИО

6.30 — «Юрта Iуйре» (гIалгIай мотта). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 8.15 — «Сердало» газета обзор. 8.25 — Глинка. Арогонски хота. 8.45 — Колхозхой гьезза наькъдолхаш. Декхараш кхоачашду (нохчий мотта). 9.00 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — «Къона тIехье» (нохчий мотта). 16.20 — Юрта боахама къахьегамхошта дола концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай мотта). 17.00 — Москва. 18.00 — Керда хоамаш (нохчий мотта). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий мотта). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Парте мехарах. Бузуртанов. (гIалгIай мотта). 18.15 — Ленински вахте. КапгIрхошта йола передача (гIалгIай мотта). 18.40 — Телевизионни кердадараш (гIалгIай, эрсий мотта). 19.00 — Музыкальни аьрда. 19.05 — Технически информаций вестник. 19.26 — Дунен халкъашта юкъера обозрени. 19.40 — «Хьона боарждбу мух» яха документальни фильм. 20.05 — Шоана, бераш. 20.20 — Шун хаттарашта жоп ду. Къамаьл ду Грозненски горисполкома председателя заместителя Магомадова. 20.40 — Передачай программа. 20.45 — Концерт. 21.15 — Лаьттен накъа кинофестиваль. «Къахьа фийташ» яха художественни фильм.

21 ноябрь
РАДИО

6.30 — «Юрта Iуйре» (эрсий мотта). 6.45 — Ашараш. 6.50 — Хоамаш. 7.00 — Москва. 7.20 — «Грозненский рабочий» газета обзор. 7.30 — Передачай программа. 7.35 — Москва. 16.00 — Передачай программа. 16.05 — Концерт. 16.45 — Керда хоамаш (гIалгIай мотта). 17.00 — Художественни самодеятельноста новкъаштоша хилеш доах. 17.30 — «Ленински новкъа дола вай» (эрсий мотта). 17.45 — Владимир Ильич Ленин ваь 100 шу дизарга. Пролетарски интернационализма Ленински идей белгалонца (эрсий мотта). 18.00 — Керда хоамаш (нохчий мотта). 18.15 — Ашараш. 18.25 — Керда хоамаш (эрсий мотта). 18.40 — Москва.

ТЕЛЕВИДЕНИ:

18.00 — Передачай программа. 18.05 — Берашта фильм. 18.35 — Телевизионни кердадараш (нохчий, эрсий мотта). 19.00 — Хоамаш. 19.05 — «Тамашийна аьлa» яха фильм. 19.25 — 1970-ча шера наьха Ерригсоюзни перепись. 19.33 — Дунен национализма классовой оилай хьакъехьа Ленин. 19.50 — Шоана, бераш. 20.20 — Передачай программа. 20.25 — Кабардино-Балкарски Пачхьалкхен музыкальни театр тхьанца къоашалгIа да. Цхьа акт йолча балета сийре.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; бехктоахама секретара—3-34-38; партийни вахарен, культуран, промышленностен отделий—3-42-30; Юрта боахамен письмой отделий—3-42-28.
АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина, 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.
«Грозненский рабочий» издательства типографи. Революции проспект, 7/84.
Типографии цIи-ка «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.
СФ05232. Заказ № 5112.